

Warszawa, 6 lutego 2020

**Sprawozdanie merytoryczne z działalności
Domu Spotkań z Historią
za okres: 1 stycznia – 31 grudnia 2019**

Spis treści	
WSTĘP	2
STATYSTYKI	3
WYSTAWY	6
SPOTKANIA, DEBATY, WERNISAŻE, SPACERY, WYDARZENIA SPECJALNE	12
4 VI WYBRALIŚMY WOLNOŚĆ	19
URSUSKIE SPOTKANIA Z HISTORIĄ	24
WARSZAWA. NIECH TRWA	24
OGRÓD SPRAWIEDLIWYCH W WARSZAWIE	27
NAGRODA HISTORYCZNA M.ST. WARSZAWY IM. KAZIMIERZA MOCZARSKIEGO	28
POLISH AMERICANS	29
EDUKACJA	29
ARCHIWUM HISTORII MÓWIONEJ	32
WARSZAWSKA PRACOWNIA MULTIMEDIALNA	35
PUBLIKACJE	37
KSIĘGARNIA XX WIEKU	42
WARSZAWSKA INICJATYWA KRESOWA	42
DWUTYGODNIK	48

WSTĘP

Rok 2019 w Domu Spotkań z Historią upłynął pod znakiem rocznic dwóch przełomowych wydarzeń w historii Polski – wybuchu II wojny światowej i pierwszych częściowo wolnych wyborów w 1989 roku.

W 30. rocznicę wyborów 4 czerwca 1989 roku DSH zorganizował obchody pod nazwą *4 VI Wybraliśmy Wolność*. Przez cały tydzień – od 1 do 7 czerwca – realizowaliśmy program wydarzeń oraz kampanię promującą. Już pod koniec 2018 roku zainicjowaliśmy cykl spotkań *Przełom w kadrze* poświęcony fotoreporterkom i fotoreporterom dokumentującym wydarzenia 1989 roku, którego zwieńczeniem była wystawa plenerowa *Przełom w kadrze 1989*, katalog ze zdjęciami z wystawy oraz okolicznościowy mural przy stacji metra Centrum. W ramach obchodów odbyły się m.in. koncert na placu Defilad, debaty, pokazy filmów, warsztaty dla dzieci, musical teatru *Pożar w Burdelu*, premiera książki *Historyjki o tym, jak Polacy wybrali wolność* oraz wspólne śniadanie z prezydentem m.st. Warszawy Rafałem Trzaskowskim.

W ramach obchodów 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej Dom Spotkań z Historią przygotował wystawę fotograficzną *Wiosna, lato, WOJNA... Warszawa 1939* oraz program wydarzeń towarzyszących – pokazy filmowe, dyskusje, premierę książki, nightskating ulicami Warszawy. Obchody odbyły się pod hasłem *Warszawa. Niech trwa*.

Działania związane z rocznicami nie wyczerpują jednak bogatego programu wystawienniczego, wydawniczego i edukacyjnego popularyzującego historię XX wieku. W pierwszym półroczu omawianego okresu prezentowana była retrospektywna wystawa *Tadeusz Rolke. Fotografie warszawskie*, która okazała się sukcesem frekwencyjnym (tylko w wernisażowy wieczór DSH odwiedziło ok. 700 osób!) i cieszyła się dużym zainteresowaniem mediów. W drugiej połowie roku otwarta została wystawa *Polskie bieguny. Himalaje '74 i Antarktyda '77 na fotografiach Mirka Wiśniewskiego* ze zdjęciami z dwóch pionierskich polskich wypraw: na Lhotse w 1974 roku oraz na Antarktydę w 1977 roku. Z okazji 50. rocznicy lądowania człowieka na Księżycu przygotowaliśmy wystawę *Zdobyć Księżyc*, a w związku z setną rocznicą nawiązania stosunków dyplomatycznych między Polską a Stanami Zjednoczonymi powstała ekspozycja – *Amerykanie w Polsce 1919–1947*.

5 marca ogłosiliśmy nazwiska Sprawiedliwych, którzy 27 czerwca zostali upamiętnieni w Ogrodzie Sprawiedliwych na warszawskiej Woli. Od tego roku DSH wspólnie z m.st. Warszawą i Fundacją im. Kazimierza i Zofii Moczarskich odpowiada też za organizację kolejnych edycji Nagrody Historycznej m.st. Warszawy im. Kazimierza Moczarskiego oraz Nagrody Młodzieżowych Klubów Historycznych im. Kazimierza Moczarskiego. Uroczystość wręczenia nagród odbyła się 9 grudnia 2019 roku w Pałacu Rzeczypospolitej. Nagrodę za najlepszą książkę historyczną otrzymała Olga Linkiewicz za *Lokalność i nacjonalizm. Społeczności wiejskie w Galicji Wschodniej w dwudziestoleciu międzywojennym*.

Ważna zmiana w strukturze wewnętrznej DSH związana jest z przejściem przez instytucję internetowego czasopisma o kulturze „Dwutygodnik”. Od 1 kwietnia DSH jest oficjalnym wydawcą magazynu, który działał wcześniej w ramach Filmoteki Narodowej – Instytutu Audiowizualnego. Tym samym, przy wsparciu Miasta Stołecznego Warszawy, Dom Spotkań z Historią zapewnia ciągłość jednemu z najważniejszych przedsięwzięć polskiej kultury ostatnich lat. Redakcja magazynu pracuje w niezmiennym składzie w ramach odrębnego działu pod kierownictwem redaktor naczelnej Zofii Król.

PROJEKTY

W 2019 roku zrealizowaliśmy:

19 wystaw, w tym **6 ekspozycji czasowych** w siedzibie DSH, **7 wystaw plenerowych** (na skwerze ks. Jana Twardowskiego oraz w Galerii przy Trasie W-Z) i **6 wystaw zagranicznych** (jedna w Paryżu, dwie w Budapeszcie, jedna w Turynie, po jednej we Lwowie i w Iwano-Frankiwsku).

21 wystaw prezentowanych w ramach impresariatu (wypożyczanie) w różnych miastach w Polsce i za granicą.

250 wydarzeń zorganizowanych w siedzibie DSH oraz w innych lokalizacjach warszawskich i krajowych – wernisaże i cykle spotkań towarzyszących wystawom, spacerzy, pokazy filmowe, promocje książek, wieczory autorskie, spotkania ze świadkami historii, naukowcami, artystami, varsavianistami, historykami i dziennikarzami, wydarzenia artystyczne, warsztaty i seminaria Archiwum Historii Mówionej.

404 warsztaty i projekty edukacyjne.

13 publikacji: album *Stanisław Kazimierz Kossakowski. Kocham fotografię*; album *Tadeusz Rolke. Fotografie warszawskie*; 159. numer półrocznika „Kronika Warszawy”; książka dla dzieci *Historyjki o tym, jak Polacy wybrali wolność*; katalog do wystawy *Przełom w kadrze 1989*; broszura *Przełom 1989* wydana z okazji 30. rocznicy wyborów 4 czerwca 1989 roku; 160. numer półrocznika „Kronika Warszawy”; *Warszawa zapamiętana. W okupowanej stolicy* w serii wydawniczej „Z Archiwum Historii Mówionej”; katalog do wystawy *Amerykanie w Polsce 1919–1947*, album *Zdobyć Księżyc*; album *Polskie bieguny. Himalaje '74 i Antarktyda '77 na fotografiach Mirka Wiśniewskiego*; kalendarz *Zdzierak warszawski*; katalog do wystawy *Ku nowoczesności. Kresy niepodległe 1919–1939*.

112 spotkań w ramach działającej w Domu Spotkań z Historią **Warszawskiej Inicjatywy Kresowej**, w tym *Opowieści z Kresów*, *Kino Kresowe*, *Kresy Niepodległe 1919–1939*, wydarzenia towarzyszące wystawie *Ku nowoczesności. Kresy Niepodległe 1919–1939*, prezentacje multimedialne poświęcone dziedzictwu Kresów w DSH oraz innych lokalizacjach w kraju i za granicą.

W ramach 30. rocznicy wyborów z 1989 roku – **4 VI Wybraliśmy Wolność:**

12 wydarzeń (koncert, warsztaty dla dzieci, debaty, pokazy filmowe, wystawa, musical *Pożaru w Burdelu*, śniadanie z prezydentem m.st. Warszawy).

2 filmy dokumentalne (*Niespodzianka '89*, *Przełom w kadrze*).

3 publikacje rocznicowe (*Historyjki o tym, jak Polacy wybrali wolność*, katalog do wystawy *Przełom w kadrze 1989*; broszura *Przełom 1989*).

44 relacje wideo ze świadkami historii (prawie 200 godzin nagrań).

rocznicowy mural przy stacji metra Centrum.

W ramach 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej – **Warszawa. Niech trwa:**

wystawa *Wiosna, lato, WOJNA... Warszawa 1939*.

10 wydarzeń (dyskusja, warsztaty dla dzieci, wycieczki rowerowe i spacery warsavianistyczne, oprowadzania kuratorskie, quizy, pokazy filmowe).

1 publikacja rocznicowa (*Warszawa zapamiętana. W okupowanej stolicy*).

1 film (*Wrzesień 1939 w Warszawie we wspomnieniach świadków* na podstawie relacji wideo ze zbiorów Archiwum Historii Mówionej DSH i Ośrodka KARTA).

Nightskating Warszawa trwa – przeciwko wojnie, czyli specjalna edycja nocnego przejazdu rolkarzy i wrotkarzy przez miasto poświęcona pamięci ofiar cywilnych i obrońców miasta.

FREKWENCJA I ZASIĘGI

Szacujemy, że w 2019 roku **ze wszystkich naszych propozycji skorzystały około 401 109 osób**, w tym:

ok. **70 750 tys.** zwiedzających ekspozycje czasowe (galerie DSH oraz w plenerze);

ok. **59 tys.** zwiedzających wystawy wypożyczone na terenie kraju i za granicą;

ok. **47 tys.** uczestników wydarzeń i warsztatów w DSH oraz w innych lokalizacjach stołecznych, krajowych i w plenerze;

ok. **20 tys.** czytelników publikacji wydawanych i współwydawanych przez DSH (dane ustalone na podstawie wyników sprzedaży);

ok. **204 359 tys.** unikalnych użytkowników portali internetowych DSH i fanów na portalu Facebook, w tym: unikalnych użytkowników **dsh.waw.pl** i **sprawiedliwi.dsh.waw.pl** (78 351), unikalnych użytkowników **audiohistoria.pl** (10 000), unikalnych użytkowników **relacjebiograficzne.pl** (19 000), unikalnych użytkowników **warszawazapamietana.pl** (1 500) oraz fanów na: **FB DSH** (40 825), **FB Archiwum Historii Mówionej** (8420), **FB Świat Kresów** (5341), **FB Księgarni XX wieku** (422) i subskrypcje na kanale DSH na **YouTube** (40 500).

ARCHIWUM HISTORII MÓWIONEJ

W 2019 roku w ramach AHM zarchiwizowaliśmy i częściowo udostępniliśmy:

105 nagrań z pracownikami m.in. Huty Warszawa i Zakładów Wedla,

2240 zdjęć archiwalnych pochodzących z rodzinnych albumów warszawiaków,

46 relacji wideo ze świadkami historii (prawie 200 godzin nagrań).

„DWUTYGODNIK”

W 2019 roku opublikowanych zostało **17 numerów czasopisma**, w tym **450 artykułów** (relacje, rozmowy, eseje i recenzje). Statystyki strony od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 roku:

712 000 unikalnych użytkowników,

2 215 000 odsłon strony,

68 353 fanów na Facebooku,

6771 obserwujących na Twitterze,

8571 obserwujących na Instagramie.

Najczęściej czytane artykuły:

Jak przejść kontrolę nad światem, nie wychodząc z domu odc. 23, Dorota Masłowska,
Nie popisuj się: Doda, Alex Freiheit,
Chamy i psychopaci, Piotr Kowalczyk.

MONITORING MEDIÓW

W 2019 roku monitoring mediów zarejestrował **2344 publikacje o Domu Spotkań z Historią**:

277 prasowych,
1771 internetowych,
296 telewizyjnych i radiowych.

W prasie najczęściej gościliśmy na łamach „Gazety Wyborczej” – głównego wydania, dodatku „Stołeczna” i innych dodatków regionalnych (68 publikacji), w „Warsaw Insider” (23 publikacje) oraz w „Gazecie Polskiej Codziennie” i dodatkach regionalnych (18 publikacji). W telewizji i radiu najczęściej w programach TVP (47 nagrań) oraz na antenach Polskiego Radia – Jedyńki, Dwójki, Trójki, Czwórki, RDC i PR24 (87 nagrań), Radia ESKA, łącznie z redakcjami regionalnymi (46 emisji), TOK FM (27 nagrań), a w Internecie: www.kulturalna.warszawa.pl (150), w serwisach internetowych Polskiego Radia (82), serwisach internetowych „Gazety Wyborczej” (76), 4free.waw.pl (76), kultura dostępna (70).

Szczegółowe zestawienie monitoringu mediów za rok 2019 stanowi załącznik nr 1 do sprawozdania. Liczba publikacji w poszczególnych tytułach znajduje się w załączniku nr 2. Aktualizowana na bieżąco baza kontaktów medialnych DSH pod koniec 2019 roku liczyła około **1,5 tys. dziennikarzy, wydawców i przedstawicieli mediów**.

MEDIA SPOŁECZNOŚCIOWE

DSH prowadzi działalność informacyjno-promocyjną w mediach społecznościowych (YouTube, Facebook, Instagram, Twitter).

Naszą stronę na Facebooku obserwuje obecnie ponad **42 tys.** osób. Publikujemy od kilku do kilkunastu postów tygodniowo. Nie tylko informujemy o nowych wydarzeniach i projektach DSH, lecz także wchodzimy w interakcje z fanami przy użyciu różnorodnych dostępnych funkcjonalności, takich jak: galerie zdjęć, wydarzenia, filmy, reklamy, posty ze zdjęciami, posty promowane i konkursy.

Archiwum Historii Mówionej ma swój niezależny fanpage, na którym liczba fanów pod koniec roku wynosiła **8420**. W portalu prezentujemy zdjęcia i fragmenty relacji z naszych zbiorów, informujemy także o wydarzeniach, w których bierzemy udział oraz promujemy działalność Archiwum i zapraszamy na warsztaty. Zdjęcia z varsavianistycznego cyklu identyfikacyjnego ogląda średnio od 5 do 20 tys. użytkowników.

Większość naszych fanów stanowią mieszkańcy Warszawy i okolic, lecz w gronie sympatyków mamy też mieszkańców innych krajów: Wielkiej Brytanii, Niemiec, Stanów Zjednoczonych, Francji, Ukrainy. Najliczniejszą grupą są osoby w wieku 25–34 lata.

Do końca 2019 roku nasz kanał YouTube subskrybowało **40 500** osób (wzrost o **9269** od końca 2018 roku). Filmy DSH na kanale YouTube pogrupowane są w **26** tematycznych playlist, na które składają się relacje ze spotkań i wydarzeń organizowanych przez Dom Spotkań z Historią oraz spoty promujące wybrane wydarzenia.

WYSTAWY

W 2019 roku DSH organizował wystawy we wszystkich dotychczasowych przestrzeniach ekspozycyjnych. Opieką objęliśmy także Galerię W-Z znajdującą się przy schodach ruchomych przy Trasie W-Z. Nasze wystawy, podobnie jak w minionych latach, były pokazywane też w różnych miastach Polski oraz za granicą.

WYSTAWY ZORGANIZOWANE PRZEZ DSH:

Odzyskana. Fotoreportaż z Warszawy 1918–1939

10 października 2018 – 24 lutego 2019 roku; organizator: DSH, partner: Narodowe Archiwum Cyfrowe.

Wystawa powstała z okazji 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Ta ekspozycja o międzywojennej Warszawie była połączeniem eseju fotograficznego, opowieści o mieście i spaceru po jego ulicach. Wystawę skomponowano ze zdjęć fotoreporterów z koncernu prasowego „Ilustrowanego Kuriera Codziennego”, którzy uwiecznili różne aspekty życia miasta i najważniejsze z rozgrywających się w nim wydarzeń. Kuratorki wystawy – Anna Brzezińska i Katarzyna Madoń-Mitzner – chciały pokazać, jak stolica II RP zmieniała się i rozwijała się w ciągu zaledwie dwudziestu lat pomiędzy dwiema wojnami oraz czym na co dzień i od święta żyła warszawska ulica. Była to największa z dotychczasowych wystaw DSH: pokazaliśmy ponad trzysta zdjęć wyeksponowanych na specjalnie zaprojektowanej instalacji plenerowej na skwerze ks. Jana Twardowskiego oraz w obu galeriach we wnętrzu. Dwa zespoły projektantów pracowały nad wyjątkową oprawą graficzną, a Marcin Masecki skomponował utwór inspirowany zdjęciami z wystawy, który towarzyszył zwiedzającym. Ekspozycję dopełniły teksty eksperckie autorstwa m.in. reportera Filipa Springera i architekta Grzegorza Miki. Wystawie towarzyszył katalog.

Wielkopole ku niepodległości – w stulecie zwycięskiego powstania 1918–1919

28 grudnia 2018 – 11 stycznia 2019 roku; plac Zamkowy; organizator: Wielkopolskie Muzeum Niepodległości, partner: Dom Spotkań z Historią.

Instalacja plenerowa prezentowana na placu Zamkowym z okazji 100. rocznicy zwycięskiego powstania wielkopolskiego. Dom Spotkań z Historią jako oficjalny gospodarz ze strony Warszawy gościł wystawę Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości oraz uczestniczył w obchodach i współorganizował wydarzenia towarzyszące – pokazy filmów o powstaniu z dyskusją, zajęcia edukacyjne dla rodzin z dziećmi, pokaz broni przez ułanów w strojach z epoki oraz panel popularno-naukowy na temat pamięci oraz różnic w odbiorze powstania wielkopolskiego na Mazowszu i w Wielkopolsce.

Nasze bojownice. 100-lecie praw wyborczych Polek

12 stycznia – 28 lutego 2019 roku; Galeria W-Z; organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Fundacja na rzecz Równości i Emancypacji STER, Fundacja Warszawa jest kobietą.

W 100-lecie uzyskania przez kobiety praw wyborczych zaprezentowaliśmy wystawę o bohaterkach tamtych wydarzeń i historii ich walki. Ekspozycja prezentowała sylwetki głównych protagonistek ruchu kobiecego na ziemiach polskich. Można było też obejrzyć ówczesne ulotki, plakaty, ogłoszenia i wycinki z prasy kobiecej. Narrację oparto na tekstach źródłowych uzupełnionych cytatami działaczek i ich współczesnymi portretami autorstwa Beaty Sosnowskiej. Przywrócenie wystawy po krótkiej przerwie zainauguowało stałą obecność DSH w przestrzeni ekspozycyjnej przy Trasie W-Z.

Radne warszawskie. 100-lecie kobiet w Radzie Miasta

7 marca – 6 maja 2019 roku; plac Defilad; organizatorzy: Dom Spotkań z Historią i Rada m.st. Warszawy.

Wystawa zorganizowana z inicjatywy Rady m.st. Warszawy z okazji 100. rocznicy pierwszych wyborów do rady miasta w niepodległej Polsce, w których kobiety mogły ubiegać się o mandat. Celem autorek, Anny Czerwińskiej i Agnieszki Grzybek, było przypomnienie sylwetek i dorobku warszawskich radnych oraz pokazanie ich działalności w Radzie m.st. Warszawy na tle kształtowania się niezależnego samorządu, a także ich aktywności społecznej i politycznej. Szczególne miejsce poświęcono najbardziej zaangażowanym radnym – dziś postaciom w większości zapomnianym – wśród których wyróżniały się dr Justyna Budzińska-Tylicka, lekarka-społeczniczka, założycielka pierwszej w Polsce poradni na rzecz świadomego macierzyństwa, przewodnicząca Komisji Opieki Społecznej, Zofia Praussowa – inspektorka pracy i posłanka na Sejm RP, przewodnicząca Komisji Opieki Społecznej, Konstancja Jaworowska, Estera Alter-Iwińska, Ludwika Jahołkowska-Koszutska. Wystawie towarzyszyła broszura.

Tadeusz Rolke. Fotografie warszawskie

21 marca – 9 czerwca 2019 roku; organizator: Dom Spotkań z Historią, partnerzy: Agencja Gazeta, Galeria Le Guern, Związek Polskich Artystów Fotografików.

Wystawa zdjęć jednego z najwybitniejszych polskich fotografów, współtwórcy powojennego fotoreportażu w Polsce i warszawiaka, który od kilkadziesiąt lat nie rozstaje się z aparatem. Ekspozycja przygotowana w związku z 90. urodzinami Tadeusza Rolkego była pierwszą tak dużą prezentacją jego warszawskich fotografii. Wielowątkowa opowieść o stolicy lat 50. i 60. – od obrazów zrujnowanego po wojnie i odbudowującego się miasta, poprzez reportaże z życia mieszkańców, fascynację modą, pięknymi dziewczynami i skuterami marki Lambretta, po zapis życia artystycznego i towarzyskiego, portrety ludzi kultury i sztuki. Z tymi obrazami kontrastowały zdjęcia komunistycznych polityków, propagandowych haseł i portretów Marksa widocznych w krajobrazie miasta, które wykonywał w tamtym czasie fotograf.

Kuratorki wystawy, Anna Brzezińska i Małgorzata Purzyńska, wspólnie z autorem wybrały z jego bogatego archiwum ponad 150 zdjęć. Większość z nich pochodzi z okresu, gdy Tadeusz Rolke współpracował z pismami „Stolica”, „Polska”, „Ty i Ja” oraz „Przekrój”. Czarno-białe fotografie o walorach poznawczych i artystycznych, zdjęcia reporterskie, portrety zna-

nych osób (m.in. Zbigniewa Cybulskiego, Ewy Demarczyk, Kaliny Jędrusik, Tadeusza Kantora, Tadeusza Konwickiego, Aliny Szapocznikow, Małgorzaty Braunek) oraz fotografie modowe. Na wystawie zaprezentowano też wybrane kolorowe zdjęcia z późniejszych lat. Ekspozycję uzupełniły wypowiedzi autora o prezentowanych zdjęciach i wspomnienia związane ze stolicą, a także jego pierwszy aparat – Zeiss Ikon Baby Box Tengor oraz oryginalne numery tygodnika „Stolica”, dla którego zrealizował wiele materiałów – reportaże, fotoeseje i zdjęcia okładkowe. Wystawie towarzyszył album.

Odzyskana. Fotoreportaż z Warszawy 1918–1939 na Budapest Photo Festival

28 marca – 20 maja 2019 roku; Instytut Polski w Budapeszcie.

Na wystawę do stolicy Węgier kuratorki – Katarzyna Madoń-Mitzner i Anna Brzezińska – wybrały 49 zdjęć z ekspozycji warszawskiej. Wersja przygotowana do Budapesztu była dostępna w trzech językach – polskim, angielskim oraz węgierskim. Wybór został uzupełniony przez kilka fotogramów z plenerowej części warszawskiej wystawy. Tak przygotowana ekspozycja została zgłoszona przez Instytut Polski w Budapeszcie do Budapest Photo Festival. Wystawa została uznana za jedną z najlepszych podczas festiwalu.

Plakaty wyborcze „Solidarności”

4 czerwca – 28 lipca 2019 roku, Galeria W-Z; organizator: Dom Spotkań z Historią.

Wystawa została przygotowana z okazji 30. rocznicy wyborów 4 czerwca 1989 roku – pierwszych częściowo wolnych wyborów do sejmu. Zaprezentowano plakaty wyborcze „Solidarności” z kolekcji Joanny Fabisiak. Swoją kolekcję stworzyła w czasie kampanii 1989 roku, zbierając plakaty w siedzibach Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”, jak również zrywając je ze ścian, czy znajdując je na śmietnikach. Na wystawie można było zobaczyć nie tylko kultowe już projekty Tomasza Sarneckiego, Andrzeja Budka czy Marcina Stępnia, lecz także prace nieznanymi twórców, drukowane w bardzo małym nakładzie, a nawet pisane ręcznie.

C'est la guerre! Varsovie en septembre 1939 sur les photographie de Julien Bryan

14 czerwca – 14 lipca 2019 roku, ogrodzenie parku przy placu du Temple, Paryż; organizator: Dom Spotkań z Historią, partnerzy: m.st. Warszawa, Instytut Polski w Paryżu, merostwo III dzielnicy Paryża.

W związku z 80. rocznicą wybuchu II wojny światowej francuska publiczność mogła zobaczyć poruszające zdjęcia amerykańskiego filmowca i fotoreportera Juliana Bryana. Kiedy Polska została zaatakowana przez Niemcy 1 września 1939 roku, podjął on decyzję, by udać się do oblężonej Warszawy. Dotarł tam ostatnim pociągiem 7 września i przez kolejne 14 dni fotografował niemal wyłącznie skutki działań wojennych dla mieszkańców miasta. Wystawa została przygotowana w ramach jubileuszowej 10. edycji festiwalu *Varsovie s'invite à Paris*.

Przełom w kadrze 1989

7 czerwca – 4 sierpnia 2019 roku; organizator: Dom Spotkań z Historią.

Opis wystawy w części dotyczącej obchodów 30. rocznicy pierwszych częściowo wolnych wyborów parlamentarnych.

Amerykane w Polsce 1919–1947

18 czerwca – 6 października 2019 roku; organizator: Dom Spotkań z Historią, partnerzy: Ambasada USA w Polsce, American Center Warsaw.

Wystawa zrealizowana z okazji stulecia nawiązania stosunków dyplomatycznych między Stanami Zjednoczonymi a Polską autorstwa Jana Romana Potockiego i Vivian Reed. Początki zawiązywania się relacji między dwoma państwami oraz ich kształtowanie się w burzliwych czasach dwóch wojen i ustalania nowego porządku w Europie stały się tłem dla opowieści o relacjach międzyludzkich, solidarności i pomocy. Prezydent Thomas Woodrow Wilson i Herbert Hoover stali się dla Polaków uosobieniem przyjaźni i pomocy, ale to niejedyni Amerykanie, którzy zaangażowali się w pracę na rzecz odbudowy naszego kraju. Autorzy wystawy przedstawili sylwetki czterech takich osób. Należeli oni w większości do pokolenia Amerykanów, którzy przybyli do Polski wraz z Herbertem Hooverem na początku lat 20. XX wieku. Całość zilustrowano około setką starannie wybranych zdjęć z archiwów amerykańskich. Na ekspozycji znalazły się także multimedia – dziewięć ekranów wyświetlających zdjęcia i film, a także kiosk multimedialny, który umożliwił przekartkowanie stron albumu dziękczynnego dla Herberta Hoovera z 1920 roku. Wystawie towarzyszył katalog.

Marsz, marsz Batory

28 czerwca – 19 lipca 2019 roku, alejka wzdłuż skweru ks. Jana Twardowskiego; organizatorzy: Oficyna Wydawnicza Oryginały, Dom Spotkań z Historią, partnerzy: miasto Gdynia, Muzeum Emigracji w Gdyni, Narodowe Muzeum Morskie w Gdyni, Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika”, Program „Niepodległa”.

Wystawa składała się z 17 wielkoformatowych plasz z fotografiami zebranymi przez autorki – Barbarę Caillot i Aleksandrę Karkowską – podczas pracy nad książką pod tym samym tytułem. Fotografie pochodzą z prywatnych archiwów pasażerów, członków załogi oraz pasjonatów legendarnego transatlantyku. Większość zdjęć nie była dotąd nigdzie publikowana. Cytaty z wypowiedzi pasażerów dopełniły tę opowieść o wyjątkowej podróży.

Zdobyć Księżyc

20 lipca – 6 października 2019 roku; organizator: Dom Spotkań z Historią, partner: Ambasada USA w Polsce, sponsor: Lockheed Martin.

Wystawa fotograficzna zrealizowana z okazji 50-lecia lądowania człowieka na Księżycu autorstwa Joanny Kinowskiej. Na około stu zdjęciach z archiwów NASA można było zobaczyć nie tylko samą eksplorację Księżyca, ale też proces, który do niej doprowadził. Na wystawie znalazły się też fotografie z amerykańskich programów Apollo, Mercury i Gemini, portrety astronautów i fotografie dokumentujące przygotowania do misji kosmicznych. Całość uzupełniły cytaty z wypowiedzi astronautów oraz ścieżka dźwiękowa skomponowana przez Jarka Grzesicę (Warsaw Electronic Festival). Wystawie towarzyszył album.

Krzysztof Miller. Rok 1989 w Turynie

18 sierpnia – 31 września 2019 roku; organizator: Turyn Polo del '900 – Palazzo San Daniele, współorganizator: Dom Spotkań z Historią.

Trzydzieści wybranych przez kuratorów oraz pracowników muzeum Polo del 900 fotografii Krzysztofa Millera trafiło do Turynu w ramach obchodów rocznicy 1989 roku. Do wystawy zostały dołączone egzemplarze angielskiej wersji katalogu.

Tadeusz Rolke. Fotografia momentu w Budapeszcie

27 sierpnia – 25 listopada 2019 roku; organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Instytut Polski w Budapeszcie; miejsce ekspozycji: Galeria Platan Instytutu Polskiego w Budapeszcie.

Nowa i mniejsza odsłona wystawy zdjęć Tadeusza Rolkego. Ekspozycja była prezentowana w dwóch językach – polskim oraz węgierskim.

Wiosna, lato, WOJNA... Warszawa 1939

27 września 2019 – 31 stycznia 2020 roku; organizator: Dom Spotkań z Historią, partnerzy: Fundacja „Warszawa 1939”, Narodowe Archiwum Cyfrowe.

Opis wystawy w części dotyczącej obchodów 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej.

Ku nowoczesności. Kresy niepodległe 1919–1939

16 października – 6 listopada 2019 roku; skwer ks. Jana Twardowskiego, organizator: Dom Spotkań z Historią.

Wystawa plenerowa poświęcona niemal nieobecny w powszechnej świadomości, wybranym dokonaniom gospodarczym i cywilizacyjnym związanym z odbudową i modernizacją ziem wschodnich II RP. Każdy z siedmiu wątków tematycznych opowiadał o wybranym aspekcie modernizacji Kresów: od odbudowy po zniszczeniach w latach 1914–1920 i modernistycznej architektury lat 30., przez inwestycje i zakłady przemysłowe (największa polska rafineria w Drohobyczu, Państwowe Kamieniołomy w Janowej Dolinie), znane firmy i marki, (m.in. kultowe radioodbiorniki Elektrit czy luksusowe trunki od Baczewskich). Na wystawie zaprezentowaliśmy zdjęcia, plakaty, druki ulotne i reklamowe, oryginalne przedmioty z lat 20. i 30. z prywatnej kolekcji kuratora Tomasza Kuby Kozłowskiego, a także z instytucji m.in. z Muzeum Narodowego, Muzeum Plakatu w Wilanowie, Narodowego Archiwum Cyfrowego, Biblioteki Narodowej, zbiorów kolekcjonerów i osób prywatnych. Ekspozycja została dofinansowana ze środków Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017–2022 w ramach Programu Dotacyjnego „Niepodległa”. Wystawie towarzyszył bezpłatnie rozdawany katalog.

Polskie bieguny. Himalaje '74 i Antarktyda '77 na fotografiach Mirka Wiśniewskiego

24 października 2019 – 1 marca 2020 roku; organizator: Dom Spotkań z Historią.

Wystawa prezentuje dotychczas niepokazywane fotografie Mirka Wiśniewskiego dokumentujące polską zimową wyprawę w Himalaje, podczas której po raz pierwszy zimą przekroczone zostało wysokość ośmiu tysięcy m n.p.m. oraz budowę Polskiej Stacji Antarktycznej im. Hen-

ryka Arctowskiego. Na wystawie zaprezentowaliśmy około stu niepokazywanych dotychczas zdjęć z archiwum fotografa. Mirek Wiśniewski utrwalił na nich pionierskie polskie ekspedycje: przygotowania do wypraw i ich przebieg, portrety himalaistów i polarników oraz surowe pejzaże. Wystawie towarzyszy album prezentujący też zdjęcia niepokazane na wystawie.

IMPRESARIAT KRAJOWY I ZAGRANICZNY

1. *Krzysztof Miller. Rok 1989*, 17 stycznia – 16 lutego 2019, miejsce: Tarnowskie Centrum Kultury.
2. *Na nowo. Warszawiacy 1945–1955*, 17 – 25 stycznia 2019, miejsce: Kutnowski Dom Kultury.
3. *Krzysztof Miller. Rok 1989*, 15 marca – 4 kwietnia 2019, miejsce: Kutnowski Dom Kultury.
4. *Nasze bojownice. Stulecie praw wyborczych kobiet*, 8 – 29 marca 2019, miejsce: Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, Jelcz-Laskowice.
5. *Bagaż osobisty. Po Marcu*, 4 – 31 marca 2019, miejsce: Wolskie Centrum Kultury.
6. *Polacy z wyboru*, 1 – 30 kwietnia 2019, miejsce: Wolskie Centrum Kultury.
7. *Nasze bojownice. Stulecie praw wyborczych kobiet*, 15 kwietnia – 12 maja 2019, miejsce: Miejski Dom Kultury, Zgorzelec.
8. *Afrykanie w PRL*, 15 – 30 kwietnia 2019, miejsce: Wolskie Centrum Kultury.
9. *Krzysztof Miller. Rok 1989*, 8 – 31 maja 2019, miejsce: Wolskie Centrum Kultury.
10. *Wielka Wojna na Wschodzie*, 25 kwietnia – 31 maja 2019, miejsce: Oława.
11. *Krzysztof Miller. Rok 1989*, 8 – 31 maja 2019, miejsce: Wolskie Centrum Kultury.
12. *Krzysztof Miller. Rok 1989*, 1 lipca – 7 sierpnia 2019, miejsce: Muzeum Saturn w Czeldzi.
13. *Amerikanin w Warszawie*, 28 sierpnia – 18 września 2019, miejsce: MSHM w Pruszkowie.
14. *Krzysztof Miller. Rok 1989*, 15 października – 13 listopada 2019, miejsce: Opole.
15. *Na nowo. Warszawiacy 1945–1955*, 30 października – 30 listopada 2019, miejsce: LO im. Józefa Piłsudskiego w Warszawie.
16. *Marian Fuks. Pierwszy fotoreporter II RP*, 20 września – 24 października 2019, miejsce: Biblioteka Publiczna w dzielnicy Wawer.
17. *Nasze bojownice. Stulecie praw wyborczych Polek*, 19 grudnia 2019 – 27 stycznia 2020, miejsce: Podkowińskie Liceum Ogólnokształcące nr 60, Podkowa Leśna.
18. *Warszawa w kwiatach*, 15 – 24 listopada 2019, miejsce: Oddział Miłośników Bródna Towarzystwa Przyjaciół Warszawy.
19. *Paderewski*, 21 – 28 czerwca 2019, Biblioteka Polska, Paryż, Francja.
20. *Paderewski*, 10 listopada 2019, Filharmonia w Iwano-Frankiwsku, Ukraina.
21. *Paderewski*, 11 listopada 2019, Filharmonia we Lwowie, Ukraina.

TRASA W-Z

1. *Nasze bojownice. 100-lecie praw wyborczych Polek*, 1 stycznia – 28 lutego 2019, organizator: Dom Spotkań z Historią.

2. *Plakaty wyborcze „Solidarności”*, 4 czerwca – 28 lipca 2019, organizator: Dom Spotkań z Historią.
3. *Warszawski Maraton Fotograficzny* (wystawa zwycięskich prac), 29 lipca – 2 września 2019, organizator: Biuro Marketingu Miasta, Green Caffè Nero.
4. *Warszawianka roku*, 4 września – 6 października, organizator: Biuro Marketingu Miasta.
5. *Nie czepiać się tramwaju! Komunikacja miejska w karykaturze*, 15 października – 18 listopada 2019, organizator: Muzeum Karykatury im. Eryka Lipińskiego.
6. *Rzeczy warszawskie*, 25 listopada – 31 grudnia 2019, organizator: Muzeum Warszawy.

SPOTKANIA, DEBATY, WERNISAŻE, SPACERY, WYDARZENIA SPECJALNE

W 2019 roku organizowaliśmy przede wszystkim wydarzenia popularyzujące historię Warszawy i jej mieszkańców, towarzyszące naszym wystawom prezentowanym w siedzibie DSH. Naszymi gośćmi i współpracownikami byli historycy, dokumentaliści, świadkowie historii, warsawianie, dziennikarze, reżyserzy, pisarze, fotografowie, aktorzy, przedstawiciele środowisk i organizacji podejmujących problematykę związaną z historią XX wieku.

WYDARZENIA WOKÓŁ WYSTAW:

Odzyskana. Fotoreportaż z Warszawy 1918–1939

12 i 13 stycznia: *Odzyskana Warszawa na filmowo*

Pokaz filmów *Vabank* (1981, 104 min) i *Vabank II, czyli riposta* (1984, 97 min) w reżyserii Juliusza Machulskiego oraz *Hallo Szpicbródka, czyli ostatni występ króla kasiarzy* (1978, 94 min), reż. Janusz Rzeszewski i Mieczysław Jahoda.

20 stycznia oraz 9, 23 i 24 lutego: Orowadzanie kuratorskie

Po wystawie oprowadzały kuratorki: Anna Brzezińska i Katarzyna Madoń-Mitzner, a o artystycznym spojrzeniu na miasto i zdjęciach m.in. Jana Bułhaka oraz Zofii Chomętowskiej opowiedział Tomasz Kubaczyk.

23 stycznia: *Warszawa w budowie. Plany architektoniczne miasta 1918–1939*

Jakie zmiany przechodziła stolica w dwudziestoleciu międzywojennym? Jak wyglądałaby Warszawa, gdyby wprowadzono projekty architektoniczne z II RP? Gość: Grzegorz Mika – architekt, warsawianista, autor strony *Warszawski Modernizm 1905–1939*. Prowadzenie: Martyna Obarska.

27 stycznia i 2 lutego: *Jak fotografować miasto?*

Warsztaty fotograficzne towarzyszące wystawie poprowadził Waldemar Gorlewski.

31 stycznia: *Kobiety międzywojennej Warszawy*

Spotkanie na temat życia codziennego kobiet w przedwojennej Warszawie.

12 lutego: *Anonse, afisze, murale – rzecz o międzywojennej reklamie*

Podróż po „reklamowej” stronie międzywojennej Warszawy. Na zdjęciach z wystawy wytropiliśmy międzywojenne formy reklamy i porównaliśmy ze współczesnymi. Podczas spotkania omówiliśmy wpływ reklamy na krajobraz miejski sto lat temu i teraz.

14 lutego: *Miłosne Bingo*

Rozgrywka inspirowana kultową grą bingo. Zamiast kart z liczbami gracze otrzymali plansze z hasłami dotyczącymi miłości w dwudziestoleciu międzywojennym i wystawy.

23 lutego: *Miasto opowiedziane kadrem. Co mówią zdjęcia międzywojennej Warszawy?*

Ile informacji możemy wyczytać z pierwszego, drugiego i dalszego planu zdjęć z wystawy – z punktu widzenia varsavianistycznego, społecznego, obyczajowego? Opowiedział o tym Ryszard Mączewski, autor podpisów i komentarzy do wystawy.

23 lutego: Oprowadzanie kuratorskie *Odzyskana... i jeszcze więcej odzyskanej*

Prezentacja zdjęć, które nie zmieściły się na wystawie.

23 lutego: *Inne spojrzenie, czyli jak fotografowano Warszawę w okresie 1918–1939?*

Międzywojenna fotografia Warszawy to nie tylko ta na potrzeby prasowej ilustracji i reportażu. To też pionierska fotografia artystyczna, fotoreportaż oraz poszukiwania formy i techniki. Spotkanie z Tomaszem Kubaczykiem – kuratorem małej galerii artystycznej wystawy.

24 lutego: *Obyczaje w dwudziestoleciu międzywojennym*

O obyczajach dwudziestolecia opowiedziały Hanna Zielińska (dziennikarka, Radio TOK FM) i Agnieszka Kościańska – (Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UW).

24 lutego: *„Kreśliliśmy plany, robiliśmy szkice wielkiej Warszawy”. Jak Starzyński Warszawę prowadził w nowoczesność*

Spotkanie na temat unowocześniania Warszawy w drugiej połowie lat 30. O tym, co udało się zrealizować za prezydentury Stefana Starzyńskiego, opowiedzieli Maja i Jan Łozińscy, autorzy książki *W przedwojennej Polsce. Życie codzienne i niecodzienne*.

24 lutego: *Ile lat, tyle miast! Jak zmieniała się Warszawa w 20-leciu międzywojennym?*

Jak wyglądała Warszawa w 1918 roku? A jak w roku 1939? Jak zmieniało się miasto? Prowadzenie: Jerzy S. Majewski – varsavianista, dziennikarz, autor książek i albumów o Warszawie.

24 lutego: *Niepodległość* – pokaz filmu

Film dokumentalny oparty na zrekonstruowanych i pokolorowanych archiwach z lat 1914–1923. Pokaz poprzedziła prelekcja z udziałem Mirosława Borka, autora scenariusza i producenta kreatywnego filmu, który przybliżył proces kolorowania starych zdjęć.

Tadeusz Rolke. Fotografie warszawskie

21 marca: Wernisaż wystawy z udziałem Tadeusza Rolkego i kuratorek wystawy.

23 i 24 marca oraz 13 i 14 kwietnia: Oprowadzanie kuratorskie.

2 kwietnia: *Dziennik z podróży* – pokaz filmu

Film dokumentalny o wspólnej podróży i rodzącej się przyjaźni między 82-letnim (wtedy) mistrzem fotografii, Tadeuszem Rolkiem a zafascynowanym fotografią 15-letnim Michałem.

12 i 26 maja: *W-wa, skutery i bajery. Spacer śladami fotografii Tadeusza Rolke*

Czy po ulicy Chmielnej jeżdżą jeszcze lambretty? Jak odbudowywała się powojenna Warszawa i gdzie znajdziemy ślady socrealizmu w architekturze? Trasę wyznaczyły nam zdjęcia z wystawy. Spacer poprowadziła przewodniczka warszawska Marta Gawryluk.

24 maja: Dziewięćdziesiąte urodziny Tadeusza Rolke.

9 czerwca: Finisaż wystawy – oprowadzanie kuratorskie.

Amerykane w Polsce 1919–1947

18 czerwca: Wernisaż wystawy

W uroczystym wernisażu uczestniczyli przedstawiciele Ambasady Stanów Zjednoczonych oraz Anthony J. Drexel Biddle III, syn ambasadora Stanów Zjednoczonych Anthony'ego Drexel Biddle'a, którego sylweta została przedstawiona na wystawie.

9 lipca: Oprowadzanie kuratorskie.

14 i 15 września: Finisaż wystawy – oprowadzania kuratorskie w języku polskim i angielskim.

Zdobyć Księżyc

20 lipca: Wernisaż wystawy

W ramach otwarcia wystawy odbył się koncert zespołu Warsaw Laptop Orchestra. Na scenie DSH wystąpili artyści związani z Fundacją Sztuka i Technologia – Piotr Michałowski, Marek Kamiński, Wojciech Dagieli, Grzegorz Bojanek oraz Jarek Grzesica.

21 lipca, 31 sierpnia: Oprowadzanie kuratorskie.

30 sierpnia: *Pierwszy człowiek* – pokaz filmu

Biograficzna opowieść o Neilu Armstrongu i misji NASA, dzięki której ludzie wylądowali na Księżycu. Poruszający i wielokrotnie nagradzany film Damiena Cahzelle'a, twórcy *Whiplash* i *La La Land* z przejmującą rolą Ryana Goslinga jako Neila Armstronga – bohatera narodowego zmagającego się z kosmiczną wyprawą, słabościami oraz rodzinną tragedią.

31 sierpnia: *Kosmiczny koniec lata* – filmy i warsztaty dla dzieci

W programie m.in. warsztaty konstruowania odlotowych rakiet, punkt kosmicznej stylizacji, oprowadzanie kuratorskie dla najmłodszych oraz pokazy filmów *Wallace i Gromit: Podróż na Księżyc* i *Pan Kleks w kosmosie*.

31 sierpnia i 14 września: *Warszawski Moonwalk*

Nocny spacer po mieście w poszukiwaniu kosmicznych tematów. Uczestnicy odwiedzili odrestaurowany pawilon baru Zodiak i dowiedzieli się m.in. co łączy pierwsze warszawskie hamburgery z astrologią, a co pomnik Kopernika z liczbą 666? Prowadzenie: Marta Gawryluk.

6 września: *Jak polecieć na Księżyc?*

Spotkanie i wieczorne obserwacje nieba z Karolem Wójcickim – fotografem nocnego nieba, popularyzatorem astronomii, dziennikarzem naukowym, prezydentem telewizyjnym. Twórcą największego w Polsce astronomicznego fanpage'a „Z głową w gwiazdach” na Facebooku.

20 września: *Człowiek – istota kosmiczna. Historia podboju w pigułce!*

Wspólnie z autorami książki *Człowiek. Istota kosmiczna* – Ewelina Zambrzycką i dr. hab. Grzegorzem Broną (do niedawna szefem Polskiej Agencji Kosmicznej, a także konsultantem wystawy *Zdobyc Księżyc*) – prześledziliśmy historię podboju kosmosu przez człowieka.

21 września: *Podróż na Księżyc* – mini maraton filmowy

Pokaz filmowych wizji podróży na Księżyc i pierwszych filmów science fiction: *Podróż na Księżyc*, reż. Georges Méliès (1902, 14 min); *Le Voyage sur Jupiter*, reż. Segundo de Chomón (1909, 8 min); *Les Lunatiques*, reż. Segundo de Chomón (1908, 3 min); *Kobieta na Księżycu*, reż. Fritz Lang (1929, 170 min).

3 października: *Jak fotografować kosmos i Księżyc?*

O kosmicznej sztuce fotografowania na podstawie zdjęć z albumu wystawy rozmawiali: Joanna Kinowska (kuratorka wystawy i autorka albumu), dr hab. Grzegorz Brona (merytoryczny konsultant wystawy), Tomasz Kubaczyk (fotograf, postproducent) i Barabasz Opałko (projektant graficzny albumu). Prowadzenie: Monika Szewczyk-Wittek.

5 i 6 października: Finisaż wystawy

Oprowadzania kuratorskie i warsztaty dla najmłodszych.

Ku nowoczesności. Kresy niepodległe 1919–1939

16 października: Wernisaż wystawy.

3 listopada: Orowadzanie kuratorskie.

6 listopada: Fnisaż wystawy

Na zakończenie wystawy przygotowaliśmy trzy prezentacje: „ELEKTRIT” – *Wilno. Fenomen polskiego przemysłu radiotechnicznego*, *Architektura modernistyczna na Kresach – zapomniana nowoczesność*, *Szklane cacka znad Niemna* oraz podsumowującą dyskusję.

Polskie bieguny. Himalaje '74 i Antarktyda '77 na fotografiach Mirka Wiśniewskiego

24 października: Wernisaż wystawy

17 listopada: *Fenomen polskiego himalaizmu – Jelczem na ośmiotysięcznik*

Spotkanie poświęcone historii polskiego himalaizmu, w tym – jego złotej erze (lata 70. i 80.). W spotkaniu wzięli udział himalaista Leszek Cichy, który wraz z Krzysztofem Wielickim jako pierwszy dokonał zimowego wejścia na Mount Everest w 1980 roku oraz Anna Okopińska, himalaistka, która uczestniczyła m.in. w udokumentowanej przez Mirka Wiśniewskiego wyprawie na Lhotse w 1974 roku.

24 listopada: Oprowadzanie kuratorskie.

28 listopada: *Śniegiem w oczy. Jak fotografować wyprawy?*

Spotkanie z Mirkiem Wiśniewskim, autorem zdjęć z wystawy oraz Piotrem Trybalskim, fotoreporterem, dziennikarzem, pisarzem i podróżnikiem.

17 grudnia: *Maksymalista. Śladami Staszka Latały*

W 45. rocznicę śmierci Stanisława Latały (był operatorem podczas wyprawy na Lhotse w 1974 roku) zaprosiliśmy na spotkanie jego syna Marcina Latałę oraz pokazaliśmy dwa filmy: *Ślad*, reż. Marcin Latała (1996, 26 min) i *Iluminację*, reż. Krzysztof Zanussi (1972, 87 min).

SPOTKANIA W RAMACH WSPÓŁPRACY Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI I JEDNOSTKAMI NAUKOWO-BADAWCZYMI:

10 lutego: *Skoczkowie. Tajemnice mistrzów*

Opowieść o skokach i skoczkach narciarskich dla dzieci i rodziców. Wydarzenie odbyło się w ramach projektu Warszawskiej Sceny Opowieści, wspieranej przez m.st. Warszawę.

13 lutego: *Odzyskany „depozyt” dziadka: ITS – organizacja, która przywraca pamięć*

Spotkanie o działalności Międzynarodowej Służby Poszukiwań (International Tracing Service – ITS) zajmującej się gromadzeniem dokumentacji ofiar nazistowskich prześladowań.

22 lutego: *Rodem warszawianin... Serce Chopina*

Co działo się z sercem Chopina od początku sierpnia 1944 do 17 października 1945 roku? Spotkanie połączone z projekcją filmu *Serce Chopina* w reżyserii Piotra Szalszy. Prowadzenie: Marek Bykowski, wieloletni kanclerz Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina.

4 kwietnia: *„Memoriał” wobec polskich ofiar sowietyzmu (1989–2019)*

Spotkanie z Aleksandrem Gurjanowem, przedstawicielem NIPC „Memoriał” z Moskwy, wybitnym badaczem represji Sowietów wobec obywateli polskich, a także Zbigniewem Gluzą, prezesem Ośrodka KARTA, polskiego partnera NIPC „Memoriał” (od 1992 roku). Prowadzenie: red. Wacław Radziwinowicz.

29 maja: *Afrykanin w Warszawie*

Gośćmi spotkania były osoby pochodzenia afrykańskiego mieszkające w Polsce, a także prof. Eugeniusz Rzewuski, polski afrykanista i dyplomata oraz Dominik Derlicki z fundacji Habitat for Humanity Poland, zajmującej się rozwiązywaniem problemów mieszkaniowych. Spotkanie poprowadzili Mamadou Diouf z fundacji „Afryka Inaczej” oraz dr Paweł Średziński, dziennikarz,

historyk i politolog. Wydarzenie odbyło się w ramach obchodów Dnia Jedności Afrykańskiej i sfinansowano je ze środków Unii Europejskiej w ramach projektu BUILD Solid Ground.

2 lipca: *Wojciech Korfanty – wielki niezrozumiany*

Panel dyskusyjny na temat biografii Wojciecha Korfanteo oraz postrzegania go przez współczesnych mu polityków i działaczy niepodległościowych.

23 września: *Muzea i teoria postkolonialna w polskim kontekście*

Na ile teoria postkolonialna nadaje się do analizowania sytuacji instytucji muzealnych w Europie Środkowej i Wschodniej? Spotkanie w ramach projektu „Laboratorium muzeum”.

28 września: *A-Syria niech trwa!* Spotkanie z prof. Michaeliem Abdallą

Spotkanie z prof. Michaeliem Abdallą – Asyryjczykiem mieszkającym w Polsce od lat 70. – oraz pokaz filmu dokumentalnego *Last Christians (Ostatni Chrześcijanie)*.

22 października: *Losy byłych robotników przymusowych na podstawie portalu edukacyjnego „Wojna i pamięć”*

Losy robotników przymusowych pracujących na rzecz III Rzeszy podzieliło około dwudziestu milionów Europejczyków, w tym kilka milionów Polaków. Ośrodek KARTA uruchomił portal oparty na relacjach byłych robotników: www.edukacja.wojnaipamiec.pl. Podczas spotkania pokazaliśmy, co można znaleźć na portalu i porozmawialiśmy o tym zapomnianym temacie.

5 listopada: *Hip-hop jesteś tu jeszcze?*

Spotkanie na temat historii i specyfik polskiego hip-hopu w kontekście przemian społecznych i rozwoju rynku muzycznego ostatnich trzech dekad.

10 listopada: *Piknik Historyczny z okazji 11 listopada*

W ramach obchodów Święta Niepodległości na placu Zamkowym DSH przygotował: *Wyścig o niepodległą*, czyli plenerową grę planszową dla dzieci; *Cztery fajerki* (gry w ciupy, kapsle i bule); warsztaty sztuki pięknego pisania; spotkanie wokół książki *Historyjki o niepodległej Warszawie 1918–1939*; spacer po Warszawie; *Menu niepodległości* – spotkanie degustacyjne z Katarzyną Bosacką, która opowiadała, co jadano w dwudziestoleciu międzywojennym.

19 listopada: *Którędy do Polski? Droga do niepodległości w zapisie Michała Sokolnickiego*

W dyskusji wokół wspomnień Michała Sokolnickiego wzięli udział prof. Andrzej Friszke (ISP PAN) – w roli rzecznika formacji Józefa Piłsudskiego, prof. Krzysztof Kawalec (Uniwersytet Wrocławski) – w roli rzecznika formacji Romana Dmowskiego oraz Zbigniew Gluza (prezes Ośrodka KARTA, autor przedmowy do książki).

5 grudnia: *Kadr na Warszawę. Stolica oczami mieszkańców*

Premiera albumu Społecznego Archiwum Warszawy. To projekt Stowarzyszenia Masław, które od kilku lat digitalizuje prywatne zbiory warszawiaków i na ich podstawie odtwarza historię miasta.

6 grudnia: *Robinsonowie warszawscy – wspólny los, różne losy*

Spotkanie z historykiem Janem Czemińskim poświęcone losom „robinsonów warszawskich”. Fragmenty wspomnień przeczytał lektor Maciej Majewski.

19 grudnia: *„Spotkania z Zabytkami” i Warszawski kalendarz konserwatorski na 2020 rok*
Spotkanie promujące grudniowy numer „Spotkań z Zabytkami” wraz z dodatkiem – „Warszawskim kalendarzem konserwatorskim” na rok 2020, przygotowanym przez Biuro Stołecznego Konserwatora Zabytków. W spotkaniu udział wzięli: Renata Kaznowska – Zastępczyni Prezydenta m.st. Warszawy, Michał Krasucki – Dyrektor Biura Stołecznego Konserwatora Zabytków i Wojciech Przybyszewski – Redaktor Naczelny czasopisma „Spotkania z Zabytkami”.

CYKLE

W 2019 roku kontynuowaliśmy rozpoczęty jesienią 2017 roku cykl *Spojrzenia na terroryzm*. Inicjatorem i partnerem cyklu było Centrum Badań nad Terroryzmem Collegium Civitas. Cykl miał na celu przybliżenie historii terroryzmu oraz pokazanie jego złożoności z perspektywy różnych nauk. Spotkania stanowiły okazję do dyskusji o ewolucji terroryzmu i analogiach pomiędzy wydarzeniami XX wieku a współczesnymi wyzwaniami:

18 stycznia: *Pododdziały kontrterrorystyczne – fizyczne zwalczanie terroryzmu*

15 lutego: *Zwalczanie finansowania terroryzmu*

22 marca: *Walka z terroryzmem w cyberprzestrzeni*

26 kwietnia: *Współpraca międzynarodowa w walce z terroryzmem*

17 maja: *Komunikacja społeczna i edukacja w walce z terroryzmem.*

Po zakończeniu *Spojrzeń na terroryzm* zainicjowaliśmy wspólnie z Centrum Badań nad Terroryzmem Collegium Civitas i Instytutem Analizy Informacji Collegium Civitas kolejny cykl spotkań: *Propaganda – dezinformacja – manipulacja*. W ramach organizowanych raz w miesiącu dyskusji rozmawiamy o historii propagandy i manipulacji:

21 listopada: *Propaganda jako narzędzie wojny*

13 grudnia: *Propaganda w PRL.*

Stowarzyszenie Masław we współpracy z DSH przygotowało cykl warsztatów architektoniczno-warsawianistycznych dla dzieci w wieku 7–12 lat. W ramach każdego spotkania omawiana jest inna dzielnica Warszawy:

14 września: *Dzielnice Warszawy – układamy miasto*

21 września: *Oko na Mokotów – gra spacerowa*

28 września: *Śródmieście – zaplanujmy centrum miasta!*

5 października: *Kto ma ochotę na Ochotę?*

12 października: *Nie świdruj, chodź na Wawer*

19 października: *Co się chowa wśród bloków Ursynowa? Gra spacerowa*

26 października: *Gród pomiędzy blokami, czyli podróż w czasie na Targówku*

16 listopada: *Praga Północ – poczuj klimat starej Warszawy*

23 listopada: *Praga Południe – statki wśród zieleni*

30 listopada: *Karuzela, karuzela na Bielanych co niedziela*
7 grudnia: *Wilanów. Z wizytą u króla Jasia i królowej Marysienki.*

BAL Z HISTORIĄ NA ZAKOŃCZENIE KARNAWAŁU

2 marca: *Sobotni bzik. Bal w rytmie rock'n'rolla lat 50.*

Zainspirowani wystawą zdjęć Tadeusza Rolkego przenieśliśmy się do lat 50. XX wieku. Przywoływaliśmy je poprzez muzykę, modę, tańce, filmy i zabawy karnawałowe. Oprawę muzyczną wydarzenia zapewnili DJ-e z Soul Service, a do wspólnych tańców i nauki salsy, rock'n'rolla i lindy hop zaprosili Wanda Grabowska i pochodzący z Brazylii Marcos de Lima. W programie wieczoru odbyło się również retro karaoke, podczas którego chętni mogli publicznie zaśpiewać takie hity, jak „Stand By Me”, „Hit the Road, Jack” czy „Love Me Tender”.

NOC MUZEÓW W WARSZAWIE

18 maja: *Noc muzeów z Tadeuszem Rolkiem*

Bohaterem tegorocznej Nocy Muzeów w DSH był Tadeusz Rolke i jego zdjęcia prezentowane na wystawie *Tadeusz Rolke. Fotografie warszawskie*. Spotkaniom ze słynnym fotografem towarzyszyły warsztaty z robienia kapeluszy, podczas których nasi goście mogli stworzyć dla siebie różnego rodzaju nakrycia głowy inspirowane latami 50. i 60., a także występy zespołu Blues Junkers. Oprócz wyżej wymienionych atrakcji Centrum Kultury Filmowej im. Andrzeja Wajdy przygotowało fragmenty Polskiej Kroniki Filmowej, które zabrały naszych gości w sentymentalną podróż do Warszawy przeszłości. Tematy spotkań (5): *Fotografie warszawskie – rozmowa z Tadeuszem Rolkiem o wystawie; Moja namiętność – rozmowa z Tadeuszem Rolkiem o życiu i fotografii; Jutro będzie lepiej – rozmowa z Tadeuszem Rolkiem o cyklu fotografii z przełomu lat 80. i 90.; Fenomen Barbary Hoff – Aleksandra Boćkowska o fenomenie mody w tygodniku „Przekrój” i marce Hoffland; Jak ubierały się artystki?! – Aleksandra Boćkowska o modnych warszawiankach lat 50. i 60.*

PIKNIK POLSKO-AMERYKAŃSKI

6 lipca: *Freedom Festival*

Piknik polsko-amerykańskiego z okazji święta niepodległości USA, 30-lecia wyborów 1989 roku i 100-lecia nawiązania polsko-amerykańskich relacji dyplomatycznych. W tym roku impreza odbyła się pod hasłem *Freedom Festival*. Uczestnicy mogli skorzystać z bogatego programu warsztatów, nauczyć się tańczyć country, spotkać U.S. Marines oraz obejrzeć wystawy DSH. Odbyły się też koncerty, tego dnia wystąpili m.in. Nick Sincler, Singin' Birds, L.U.C + Rebel Babel + Krystyna Prońko + Grubson. Wydarzenie odbyło się na skwerze ks. Jana Twardowskiego. Organizatorzy: Ambasada Stanów Zjednoczonych, American Center Warsaw, DSH.

4 VI WYBRALIŚMY WOLNOŚĆ

Od 2009 roku Dom Spotkań z Historią organizuje dla mieszkańców Warszawy obchody święta wolności pod nazwą *4 VI wybraliśmy wolność* w rocznicę pierwszych częściowo wolnych wyborów, które odbyły się 4 czerwca 1989 roku. Przypominamy uczestników i świadków

tamtych wydarzeń oraz podkreślamy, jak fundamentalne znaczenie miały one dla historii Polski. W 2019 roku świętowaliśmy 30. rocznicę tych wydarzeń. Z tej okazji przygotowaliśmy program spotkań, koncert na placu Defilad, wydaliśmy trzy publikacje rocznicowe oraz zrealizowaliśmy dwa filmy dokumentalne.

WYDARZENIA W RAMACH OBCHODÓW 30. ROCZNICY WYBORÓW 4 CZERWCA 1989 ROKU

1 czerwca: DZIEŃ DZIECKA – *Pajdokracja tv: wiadomości z krainy dzieci*

Rodzinne warsztaty, podczas których dzieci w wieku od 6 lat wraz z opiekunami stworzyły telewizyjne wiadomości. Uczestnicy wcielili się w role prezenterów i prezenterek, redaktorów i redaktorek, realizatorów i realizatorek, aby wspólnie nagrać serwis informacyjny, który obejrzeli wszyscy zgromadzeni. Miejsce: plac Defilad.

1 czerwca: PREMIERA KSIĄŻKI – *Historyjki o tym, jak Polacy wybrali wolność*

Spotkanie z autorką książki dla dzieci, dr Anną Ziarkowską.

1 czerwca: DEBATA – *Wolność w kulturze*

Jesienią 2018 roku specjalna sprawozdawczyni ONZ profesor Karima Bennoune, ekspertka ds. praw człowieka, opublikowała raport, w którym stwierdziła, że wolność kultury w Polsce jest zagrożona. Co się zdarzyło w Polsce, że po trzydziestu latach znowu rozmawiamy o wolności artystycznej i wolności w kulturze? Debatę poprowadziła Beata Chmiel, menedżerka kultury, sygnatariuszka Paktu dla Kultury i współinicjatorka ruchu Obywatele Kultury i Kultury Niepodległej. Goście: Agnieszka Holland – reżyserka filmowa, Katarzyna Kozyra – artystka utożsamiana z nurtem sztuki krytycznej, Karolina Maciejaszek – reżyserka teatralna, performerka, aktivistka, dr Jakub Dąbrowski – prawnik i historyk sztuki, współautor monografii o cenzurze w sztuce polskiej po 1989 roku. Miejsce: plac Defilad.

2 czerwca: DEBATA – *Przełom kobiet*

Ostatnie trzydzieści lat to czas ujawnienia kobiet w życiu publicznym. Ogłoszony przez prezydenta Warszawy program „Warszawa dla kobiet” jest tego najlepszym dowodem. W czasie dyskusji skupiono się na ostatnim 30-leciu wolności widzianej oczami kobiet. W debacie udział wzięły m.in.: Ludwika Wujec, Janina Jankowska, Joanna Szczepkowska, prof. Małgorzata Fušzara. Prowadzenie: Beata Chmiel. Miejsce: plac Defilad.

2 czerwca: Toast za wolność i pokaz filmu *Niespodzianka '89*

Tradycyjny toast za wolność i pokaz filmu dokumentalnego w reżyserii Agnieszki Uścińskiej i Jarosława Wątor. O wydarzeniach sprzed trzydziestu lat opowiedzieli w filmie ich uczestnicy i świadkowie. Tytuł nawiązuje do legendarnej „Niespodzianki”, czyli biura wyborczego Komitetu Obywatelskiego „Solidarności”. Miejsce: plac Defilad.

3 czerwca: ŚNIADANIE WOLNOŚCI – *Słodki smak wolności. Co dał Polsce rok 1989?*

Śniadanie Wolności zorganizowane zostało w ramach projektu Katarzyny Bosackiej „Menu Wolności”. Gośćmi spotkania byli m.in. prezydent m.st. Warszawy Rafał Trzaskowski, Agnieszka i Marcin Kręgliccy (warszawscy restauratorzy, którzy pierwszą ze swoich restauracji założyli właśnie w 1989 roku), Elżbieta Moczarska (założycielka Młodzieżowych Klubów Historycznych

im. Kazimierza Moczarskiego, prezeska Fundacji im. Zofii i Kazimierza Moczarskich) oraz młodzież z warszawskich liceów. Miejsce: plac Defilad.

4 czerwca: KONCERT – *Wybraliśmy Wolność. SMOLIK x Goście*

Koncert rocznicowy odbył się pod kierownictwem artystycznym Smolika, który wspólnie z gośćmi wykonał polskie utwory o wolności. W koncercie udział wzięli: Jan Benedek, Olaf Deriglasoff, Mela Koteluk, Laboratorium Pieśni, Tomek Lipiński, Katarzyna Nosowska, Skubas, Muniak Staszczuk, Justyna Świąt, Vienio, Daria Zawiałow oraz zespół w składzie: Andrzej Smolik – aranżacje, instrumenty klawiszowe, moog, elektronika itp., Paweł Krawczyk – gitary, Michał Gołąbek – gitary, Olaf Deriglasoff – bas, Aleksander Orłowski – perkusja. Sekcja dęta pod kierownictwem Dariusza Plichty. Koncert poprowadził Piotr Metz. Miejsce: plac Defilad.

2, 4, 5 czerwca: *Pożar w Burdelu Herosi transformacji. Ostateczne starcie*

Musical fantastyczno-naukowy, którego tematem była transformacja. W 30. rocznicę odzyskania wolności jej awengersi – superbohaterowie zebrali się w opuszczonym Parku, by ogłosić II Plan Balcerowicza. Napędem PKB miały być popkultura i rozrywka. Scenariusz i reżyseria: Michał Walczak, muzyka: Andrzej Izdebski, Wiktor Stokowski, postacie: Leszek Balcerowicz (Michał Meyer), Lech Wałęsa (Rafał Derkacz), Danuta Wałęsowa (Monika Babula), Metrowoman (Karolina Czarnecka), Michael Jackson (Krzysztof Broda-Żurawski), Andy Warhol (Ralph Kaminski). Miejsce: Mała Warszawa, ul. Otwocka 14.

7 czerwca: WERNISAŻ WYSTAWY – *Przełom w kadrze 1989*

Wystawa plenerowa zdjęć prasowych dokumentujących wydarzenia roku 1989. Ten niezwykły czas miał niezwykłych kronikarzy, których prace doskonale oddają atmosferę i relacjonują zmiany zachodzące w Polsce oraz na świecie. Na wystawie zaprezentowane zostały fotografie m.in. Wojciecha Druszcza, Chrisa Niedenthala, Anny Pietuszko, Czarka Sokołowskiego, Krzysztofa Millera, Erazma Ciołka, Jarosława Stachowicza, Jacka Domińskiego i Anny Beaty Bohdziewicz. Ekspozycję można było zobaczyć na skwerze ks. Jana Twardowskiego. Kuratorkami wystawy były: Anna Brzezińska i Katarzyna Puchalska. Podczas wernisażu odbył się premierowy pokaz filmu *Przełom w kadrze* w reżyserii Agnieszki Uścińskiej i Jarosława Wątor.

PUBLIKACJE ROCZNICOWE

KSIĄŻKA DLA DZIECI *Historyjki o tym, jak Polacy wybrali wolność*. Oprawa twarda, format: 330 x 235 mm, 44 strony.

Trzecia książka z serii, której bohaterami są dwa sympatyczne zwierzątka – Historyjka i Historyjek. Opowieść o historii Polski lat 1945–1989, trudnej drodze do odzyskania wolności, Okrągłym Stole, pierwszych demokratycznych wyborach i życiu Polaków w tym burzliwym okresie osnuta jest wokół historycznych faktów i wspomnień. Została opracowana przez dr Annę Ziarkowską z DSH i zilustrowana przez Bohdana Butenkę. Książka adresowana jest do dzieci w wieku 6–12 lat, ich rodziców i nauczycieli. Tłumaczy różne pojęcia, takie jak: żelazna kurtyna, wolność słowa, cenzura, podziemna prasa, godzina milicyjna, komunizm czy demokracja.

KATALOG *Przełom w kadrze 1989*. Oprawa miękka, format: 210 x 250 mm, 64 strony.

Katalog zawiera zdjęcia prasowe z 1989 roku oddające atmosferę i relacjonujące zmiany zachodzące w Polsce oraz na świecie. Autorzy zdjęć: Wojciech Druszczyk, Chris Niedenthal, Anna Pietuszkowska, Czarek Sokołowski, Krzysztof Miller, Erazm Ciołek, Jarosław Stachowicz, Jacek Domański i Anna Beata Bohdziewicz.

BROSZURA EDUKACYJNA *Przełom 1989*. Oprawa miękka, format: 350 x 60 mm, 64 strony.

Kompendium wiedzy o przełomie 1989 roku. Publikacja za pośrednictwem szczegółowego kalendarium i świadectw źródłowych oraz zdjęć archiwalnych odpowiada na podstawowe pytania: czym była PRL, a czym stała się wolna Polska, i na tym tle charakteryzuje fenomen wydarzeń związanych z datą 4 czerwca 1989 roku.

CYKL PRZEŁOM W KADRZE

Protesty i manifestacje na ulicach polskich miast, pierwsze po II wojnie światowej wolne wybory i zwycięstwo „Solidarności”, ale też upadek muru berlińskiego, aksamitna rewolucja w Czechosłowacji, obalenie dyktatury Nicolae Ceaușescu, masakra na placu Tian’anmen. Rok 1989 był przełomowy nie tylko w Polsce. Jak zapisał się na zdjęciach fotoreporterów i fotoreporterów pracujących w tamtym czasie? W ramach spotkań przybliżyliśmy sylwetki kronikarzy 1989 roku oraz najważniejsze fotografie z tego czasu. Cykl zainaugurowaliśmy w listopadzie 2018 roku i kontynuowaliśmy go w 2019 roku.

6 lutego: spotkanie z Anną Beatą Bohdziewicz i Czarkiem Sokołowskim

13 marca: spotkanie z Jarosławem Maciejem Goliszewskim i Tomaszem Wierzejskim

11 kwietnia: pierwsi reporterzy „Gazety Wyborczej” i kampania wyborcza ‘89

PRODUKCJE FILMOWE I RELACJE WIDEO

Niespodzianka ‘89, reż. Agnieszka Uścińska, Jarosław Wątor (2019, 40 min).

Filmowy zapis wydarzeń sprzed 30 lat w relacjach ich świadków i uczestników, którzy opowiadają o obradach Okrągłego Stołu, kampanii wyborczej, wyborach 4 czerwca, ogłoszeniu wyników oraz atmosferze warszawskiej wiosny 1989 roku. Wspomnienia bohaterów uzupełniają archiwalne materiały filmowe ze spotkań wyborczych oraz fotografie znanych fotoreporterów dokumentujących tamte wydarzenia. Ekipa filmowa odwiedziła też wraz z bohaterami dawną siedzibę Biura Wyborczego Krajowego Komitetu Obywatelskiego „S” na ul. Fredry oraz legendarną Niespodziankę. W filmie wystąpili członkowie zespołu organizacyjnego strony opozycyjnej przy Okrągłym Stole – Beata Chmiel, Ludwika Wujec oraz pracownicy krajowego Komitetu Obywatelskiego „S” na Fredry – Ewa Malinowska-Grupińska, Henryk Wujec, Jakub Wygnański i pracownicy Warszawskiego Komitetu Wyborczego w Niespodziance – m.in. Jolanta Bogdańska, Barbara Lis-Udrycka, Joanna Szymanderska, Magdalena Winiarczyk-Skarżyńska, Jan Lityński, Krzysztof Mordziński, Mirosław Odorowski, Andrzej Urbanik, a także aktorzy wspierający kampanię ‘89 – Anna Nehrebecka, Joanna Szczepkowska, Kazimierz Kaczor.

Przełom w kadrze, reż. Agnieszka Uścińska, Jarosław Wątor (2019, 30 min).

Dokument o 1989 roku z perspektywy fotoreporterów i fotoreporterek tamtego okresu, m.in. Anny Marii Brzezińskiej, Anny Beaty Bohdziewicz, Chrisa Niedenthala, Czarka Sokołowskiego, Jerzego Kośnika, Leszka Wdowińskiego, Jacka Marczewskiego i Wojciecha Druszcza.

44 wywiady wideo (relacje) ze świadkami wydarzeń z czerwca 1989 roku do Archiwum Historii Mówionej DSH i Ośrodka KARTA.

Nagrania z następującymi osobami: Anna Nehrebecka, Ewa Malinowska-Grupińska, Krzysztof Mordziński, Henryk Wujec, Ludwika Wujec, Jan Lityński, Kazimierz Kaczor, Andrzej Urbanik, Tadeusz Szumowski, Małgorzata Niezabitowska, Paweł Kowalewski, Beata Chmiel, Bartłomiej Piotrowski, Jan Jakub Wygnański, Katarzyna Grzegorek, Magdalena Skarżyńska, Mirosław Odorowski, Joanna Szymanderska, Jolanta Bogdańska-Lustych, Barbara Lis-Udrycka, Michał Radlicki, Jacek Moskwa, Janina Jankowska, Zbigniew Janas, Joanna Szczepkowska, Chris Niedenthal, Czarek Sokołowski, Tomasz Kizny, Leszek Jerzy Pękalski, Stanisław Składanowski, Jerzy Gumowski, Tomasz Tomaszewski, Anna Beata Bohdziewicz, Aleksander Dunin-Kęplisz, Jerzy Kośnik, Wojtek Łaski, Jacek Domiński, Lesław Wdowiński, Tomasz Wierzejski, Anna Brzezińska, Jacek Marczewski, Wojciech Druszczyk, Jacek Piotrowski, Witold Szulecki.

KONKURS FOTOGRAFICZNY: FOTOIKONA 30-LECIA

Wydarzenia ostatnich trzech dekad wolnej Polski zostały udokumentowane na tysiącach fotografii. Celem konkursu było wybranie jednego zdjęcia, które symbolizowało polskie osiągnięcia wolnościowe i solidarnościowe. Zwycięzcą konkursu został Adam Lach. Ikonę 30-lecia wyłoniło międzynarodowe jury, w skład którego weszli: Bruno Barbey (Magnum Photos), Anna Brzezińska (Dom Spotkań z Historią), przewodnicząca jury Kasia Madera (BBC World News), Katarzyna Madoń-Mitzner (Dom Spotkań z Historią), Maciej Nabrdalik (VII Photo), Thomas Szlukovenyi (Thomson Reuters), Jarosław Włodarczyk (Press Club Polska). Współorganizator: Press Club Polska.

KAMPANIA PROMOCYJNA

Obchodom 30. rocznicy wyborów z 4 czerwca 1989 roku towarzyszyła kampania promocyjna w mediach tradycyjnych i społecznościowych (na Facebooku, Twitterze i Instagramie) oraz w tzw. outdoorze. W dniach 15 maja – 9 czerwca eksponowane były plakaty reklamujące koncert i wydarzenia towarzyszące rocznicy na nośnikach Warexpo. Od 20 maja do 4 czerwca w ramach współpracy z Biurem Marketingu Miasta emitowane były spoty w tramwajach, autobusach, SKM-kach i na ekranach galerii Świętokrzyska. W dniach 30 maja – 4 czerwca na antenach radia TOK FM i radia KAMPUS emitowany był 20 sekundowy spot zachęcający do wspólnego świętowania, a od 20 czerwca do 4 lipca na tzw. patelni przy stacji metra Centrum można było oglądać mural promujący rocznicę i wystawę rocznicową *Przełom w kadrze*. Patronat medialny wraz ze świadczeniami reklamowymi na rzecz obchodów objęły „Gazeta Wyborcza” i CoJestGrane24.

URSUSKIE SPOTKANIA Z HISTORIĄ

Fundacja dla URSUSA we współpracy z DSH w ramach 30. rocznicy częściowo wolnych wyborów 4 czerwca 1989 zrealizowała:

1. Wystawę plenerową *Artyści z Solidarnością – wybory 4 czerwca 1989*

Mimo że przed 1989 rokiem ogromna rzesza Polaków nigdy nie zetknęła się z prawdziwą kampanią wyborczą, przy Komitetach Obywatelskich „Solidarności” zgromadzili się ludzie, którzy chcieli włączyć się w prace z nią związane. Starano się, aby spotkaniom przedwyborczym towarzyszyły wydarzenia kulturalne, m.in. występy Jacka Fedorowicza czy Wojciecha Młynarskiego. Kandydatom w czasie spotkań z wyborcami towarzyszyli artyści, czytając prozę lub wiersze. Wśród nich znaleźli się: Maja Komorowska, Ewa Błaszczyk, Zbigniew Hołdys, Beata Tyszkiewicz, Janusz Gajos, Daniel Olbrychski, Małgorzata Braunek, Kazimierz Kaczor, Gustawa Holoubek, Andrzej Wajdę i wielu innych.

2. Wystawę plenerową *Gdy chcieliśmy być wolni. Ursus w latach 1976–1989*

Po brutalnej pacyfikacji robotników Radomia i Ursusa protestujących w czerwcu 1976 roku przeciwko podwyżkom cen, powstał jawnie działający Komitet Obrony Robotników. Jego celem było udzielanie pomocy prawnej i finansowej represjonowanym robotnikom. W marcu 1977 powstał Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela, którego deklarowanym celem było wymuszanie na władzach PRL przestrzegania ratyfikowanych przez Radę Państwa Międzynarodowych Paktów Praw Człowieka i Obywatela. Zaś w 1978 zaczęto tworzyć Wolne Związki Zawodowe. W 1979 powstaje KPN – pierwsza jawnie działająca partia opozycyjna.

3. Mural upamiętniający historię Ursusa – dzielnicy i Zakładów Mechanicznych Ursus, wykonany na dwóch ścianach Ośrodka Kultury Arsus (od strony ul. Traktorzystów).

WARSZAWA. NIECH TRWA

Obchody 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej były najważniejszym przedsięwzięciem w drugim półroczu omawianego okresu. Główne wydarzenia odbyły się w dniach 27–29 września, ale właściwie od połowy sierpnia do końca listopada realizowaliśmy program spotkań związanych z tematem rocznicy – przede wszystkim skupiając się na oblężeniu Warszawy i pierwszych miesiącach okupacji niemieckiej w stolicy. Inspiracją dla hasła obchodów – *Warszawa. Niech trwa* – był wiersz Antoniego Słonimskiego „Alarm”, który odwołuje się do historii obrony Warszawy w 1939 roku. Miasta, które w trakcie II wojny światowej zostało w 65% zniszczone, w którym gruzy zajmowały 20 milionów metrów sześciennych.

WYDARZENIA W RAMACH OBCHODÓW 80. ROCZNICY WYBUCHU II WOJNY ŚWIATOWEJ

27 września: WERNISAŻ WYSTAWY – *Wiosna, lato, WOJNA... Warszawa 1939*

Na opowieść o ostatnim lecie przed wojną i o jej pierwszych miesiącach w Warszawie, o ogromie zniszczeń, życiu w ruinach i zagrożeniu, składa się około stu zdjęć z kilku zbiorów reprezentujących różne sposoby fotografowania i odmienne perspektywy: oficjalną, prywatną oraz propagandową. Fotografie opatrzone warszawianistycznymi opisami (pozwalającymi na identyfikację budynków i miejsc), a także uzupełniono fragmentami dzienników i pamiętni-

ków, kalendarium wydarzeń oraz unikalnymi amatorskimi filmami archiwalnymi z pierwszych miesięcy okupacji w Warszawie. Na wystawie zobaczymy obrazy miasta uchwycone przez fotoreporterów „Ilustrowanego Kuriera Codziennego”, amerykańskiego korespondenta Juliana Bryana, żołnierza Armii Krajowej Sylwestra „Krisa” Brauna, który udokumentował okupację i powstanie warszawskie, ale też Wilhelma Haase Lampego – niemieckiego socjaldemokraty, dziennikarza i jednego z dyrektorów koncernu Drägerwerk, którego zdjęcia znalazły się na niemieckich kartkach pocztowych.

28 i 29 września: WYCIECZKA ROWEROWA: *Warszawa. Niech trwa!*

Uczestnicy wycieczki dowiedzieli się m.in: kto parodiował Hitlera w warszawskim teatryku w pierwszych dniach wojny; czym zajmowała się Straż Obywatelska; gdzie odbyły się największe wrześniowe manifestacje patriotyczne; do czego służyły łózka i tramwaje w czasie walk; skąd nadawała radiostacja Polskiego Radia; gdzie były szpitale wojskowe i dlaczego ich nie oznaczano. Prowadzenie: przewodniczka warszawska Marta Gawryluk.

28 i 29 września: WARSZTATY DLA DZIECI: *Moja kartka z Warszawy 1939*

Warsztaty plastyczno-edukacyjne dla dzieci w wieku 6–12 lat. Zajęcia zostały zainspirowane stroną i aplikacją „e-kartka 1939”. Uczestnicy wcielili się w redaktorów gazety z 1939 roku, dowiedzieli się, jak wyglądały ostatnie dni sierpnia i pierwsze dni wojny w stolicy, jakie problemy pojawiły się w związku z jej wybuchem oraz przygotowali własny numer dziennika.

28 września: Oprowadzanie kuratorskie po wystawie.

28 września: PREMIERA KSIĄŻKI – *Warszawa zapamiętana. W okupowanej stolicy*

Premiera książki została połączona z podwieczorkiem ze świadkami historii Warszawy '39. O pracy nad publikacją opowiedziała jej redaktorka Magda Szymańska oraz Iwona Makowska, prowadząca w DSH archiwum rodzinnej fotografii. Fragmenty książki przeczytali Aleksandra Hamkało i Maksymilian Bogumił. Spotkanie poprowadziła Justyna Dźbik-Kluge. Następnie odbyło się spotkanie z bohaterami książki – świadkami historii.

28 września: NIGHISKATING: *Warszawa trwa – przeciwko wojnie*

Specjalna edycja nocnego przejazdu rolkarzy i wrotkarzy przez miasto poświęcona pamięci ofiar cywilnych i obrońców miasta. Nightskating odbył się pod hasłem *Warszawa trwa – przeciwko wojnie*. To symboliczny sprzeciw przeciwko każdej wojnie – upamiętniający to, co wydarzyło się w Warszawie, ale mający również na uwadze toczące się współcześnie konflikty zbrojne, których ofiarą padają cywile. Trasa przejazdu została zaprojektowana tak, aby uczestnicy dowiedzieli się, z czym mierzyli się warszawiacy we wrześniu 1939 roku, czego się obawiali, gdzie stawiali barykady, jak wyglądało życie w schronach i piwnicach, jak zaopatrywali się w żywność, kiedy stracili dostęp do prądu i wody. Podczas przejazdu można było usłyszeć relacje świadków historii z AHM, a także oryginalne komunikaty i nagrania radiowe.

29 września: QUIZ – *Warszawa zapamiętana*

Konkurs z nagrodami oparty o stronę *Warszawa zapamiętana* – internetową mapę stolicy. Na stronie zamieszczane są wspomnienia i zdjęcia nagranych przez AHM warszawiaków i war-

szawianek. Mapa *Warszawa zapamiętana* pozwala odwiedzić miejsca tworzące historię Warszawy – miasta, jakie zapamiętali jego mieszkańcy.

29 września: SPOTKANIE: *Ogłaszam alarm dla miasta: Warszawa '39, Aleppo '12, Donieck '14*
Koniec II wojny światowej nie przyniósł światu pokoju. Wojny wciąż się toczą, dosięgają kolejnych państw i na zawsze zmieniają życie ich mieszkańców. Co łączy mieszkańców Warszawy z 1939 roku z mieszkańcami dzisiejszego Aleppo i Doniecka? Jak zmieniła się ich codzienność wraz wybuchem wojny? Jaką rolę odgrywają media na początku wojny, a jaką wraz z przedłużaniem się konfliktu? Jak w ciągu osiemdziesięciu lat zmieniło się podejście do pomocy humanitarnej? Spotkanie poprowadził Dariusz Rosiak. Goście: Konstanty Gebert (dziennikarz, publicysta), Marek Sygacz (reporter Wydarzeń TV Polsat i Polsat News, autor filmów dokumentalnych) i Aleksandra Rutkowska (Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej).

29 września: POKAZ FILMÓW – *Przelot nad zdobytym miastem* (2011, 22 min) i *Początek. Warszawa w pierwszych dniach okupacji* (2012, 26 min)

Autorami obydwu filmów są Andrzej Kałużko, Krzysztof Jaszczyński i Ryszard Mączewski. Filmy zostały zrealizowane na podstawie unikatowych nagrań niemieckich operatorów i pokazują Warszawę w pierwszych dniach po kapitulacji 28 września 1939.

29 września: SPACER AHM – *Warszawa zapamiętana – Wola*

Pierwsze bomby na Warszawę spadły na Rakowcu i Kole. Okazało się, że celem niemieckich samolotów są nie tylko strategiczne punkty wojskowe, ale również zwykłe zabudowania mieszkalne. Spacerując po Kole i Młynowie, przypomnieliśmy ten trudny dla mieszkańców czas i realia życia okupacyjnego.

APLIKACJA MOBILNA

W sklepach App Store i Google Play można pobrać odświeżoną, bezpłatną aplikację mobilną „e-kartka 1939” odwołującą się do portalu wrzesien39.waw.pl, czyli multimedialnego kalendarium historycznego, które obejmuje 52 dni z życia miasta między 15 sierpnia a niemiecką defiladą zwycięstwa 5 października 1939 roku. Każdy dzień z prezentowanego kalendarium zawiera teksty źródłowe z dzienników, pamiętników i prasy, zdjęcia, mapy, materiały audio i wideo, które pozwalają zrekonstruować dzień po dniu życie mieszkańców stolicy. Dzięki aplikacji można uzyskać dostęp do e-kartek na swoim telefonie i codziennie otrzymywać krótką informację o tym, co i gdzie wydarzyło się w Warszawie osiemdziesiąt lat temu.

FILM

Wrzesień 1939 w Warszawie we wspomnieniach świadków (2019, 30 min)

W filmie wykorzystano fragmenty relacji wideo nagrane przez Archiwum Historii Mówionej Domu Spotkań z Historią i Ośrodka KARTA. Kilkunastu cywilnych mieszkańców Warszawy opowiada o narastającym niebezpieczeństwie związanym z wybuchem wojny, o życiu w oblężonym mieście i tragicznej sytuacji ludności zagrożonej ciągłymi nalotami lotniczymi oraz ostrzałem artyleryjskim. Wspomnienia uzupełnione zostały zdjęciami archiwalnymi pochodzącymi ze zbiorów rodzinnych naszych rozmówców oraz zdjęciami i materiałami filmowymi po-

chodzącymi z instytucji historycznych. W filmie pokazano także współczesne zdjęcia świadków wykonane przez Dominika Czapigo. Film był pokazywany w weekendowym programie obchodów, oraz później, w wybranych dniach października, listopada i grudnia.

Relacje nagrali: Karol Białas, Piotr Filipkowski, Tomasz Gleb, Grzegorz Kaczorowski, Anna Maciąg, Katarzyna Madoń-Mitzner i Jarosław Pałka.

Scenariusz: Maria Buko i Jarosław Pałka.

Montaż: Dariusz Krajewski.

OGRÓD SPRAWIEDLIWYCH W WARSZAWIE

Idea założenia warszawskiego Ogrodu narodziła się w trakcie pierwszych obchodów Europejskiego Dnia Pamięci o Sprawiedliwych – 6 marca 2013 roku – z inspiracji włoskiej fundacji Gariwo. Komitet Ogrodu Sprawiedliwych w Warszawie przyjął propozycję Dzielnicy Wola ulokowania Ogrodu na skwerze gen. Jana Jura-Gorzechowskiego. Co roku DSH organizuje tam uroczyste upamiętnienia, w ramach których odsłaniane są pamiątkowe tablice i sadzone są drzewka dedykowane tym, którzy ratowali życie innych lub występowali w obronie ludzkiej godności – w czasie nazizmu i komunizmu, ludobójstw, masowych mordów, zbrodni przeciw ludzkości, popełnionych w XX i XXI wieku. Wybory uhonorowanych w danym roku dokonuje Komitet Ogrodu Sprawiedliwych pod przewodnictwem Zbigniewa Gluzy – prezesa Ośrodka KARTA, a ogłoszenie nazwisk odbywa się podczas uroczystej gali organizowanej w Muzeum Żydów Polskich POLIN, które jest partnerem projektu. W skład komitetu nominującego wchodzi m.in. Konstanty Gebert, Maja Komorowska, Adam Daniel Rotfeld, Dariusz Stola, Anna Stupnicka-Bando. Więcej o projekcie: www.sprawiedliwi.dsh.waw.pl.

W 2019 roku ramach obchodów Europejskiego Dnia Pamięci o Sprawiedliwych odbyły się następujące wydarzenia:

5 marca: *Gala Sprawiedliwych 2019* w Muzeum Żydów Polskich POLIN

Podczas gali poznaliśmy nazwiska trzech osób uhonorowanych tytułem Sprawiedliwych. Są nimi: Arsienij Borisowicz Roginski – rosyjski historyk i działacz polityczny badający zbrodnie stalinowskie, Ewelina Lipko-Lipczyńska – nauczycielka polskiego, która w czasie II wojny światowej ratowała Żydów, a w 1968 roku jawnie sprzeciwiała się antysemickiej nagonce władz PRL, Raoul Wallenberg – szwedzki dyplomata, który w czasie wojny uratował od eksterminacji kilkadziesiąt tysięcy węgierskich Żydów. Galę poprowadził Jerzy Kisielewski, a uroczystość zakończył koncert fortepianowy Janusza Olejniczaka.

27 czerwca: *6. edycja upamiętnień w Ogródzie Sprawiedliwych w Warszawie*

Na skwerze gen. Jana Jura-Gorzechowskiego zostały odsłonięte kolejne trzy pamiątkowe tablice. Uroczystość poprowadził Jerzy Kisielewski, a wzięli w niej udział m.in. ambasador Szwecji, Jego Ekscelencja Stefan Gullgren, który odsłonił kamień poświęcony Raoulowi Wallenbergowi, w imieniu rodziny Eweliny Lipko-Lipczyńskiej pojawiła się Anna Rycombel – siostrzenica uhonorowanej, a o działalności Arsienija Borisowicza Roginskiego opowiedziała Jelena Żemkowa – prezeska Stowarzyszenia „Memoriał”.

Cykl warsztatów *Portrety Sprawiedliwych*

Prezentacja wybranych sylwetek osób, które stawiały opór systemom totalitarnym w XX i XXI wieku. Tematy warsztatów: Tadeusz Mazowiecki, Marek Edelman – walczyć w słusznej sprawie, Magdalena Grodzka-Gużkowska, Antonia Locatelli, Anna Politekowska, Jan Karski, Jan Nowak-Jeziorański – rozmowy o patriotyzmie, Władysław Anders, ks. Jan Zieja.

NAGRODA HISTORYCZNA M.ST. WARSZAWY IM. KAZIMIERZA MOCZARSKIEGO

Od tego roku konkurs na najlepszą współczesną książkę historyczną jest organizowany wspólnie przez Dom Spotkań z Historią, Fundację im. Kazimierza i Zofii Moczarskich oraz m.st. Warszawę. Nagroda Historyczna m.st. Warszawy im. Kazimierza Moczarskiego, ustanowiona uchwałą Rady Miasta Warszawy w grudniu 2018 roku, ma wielkie znaczenie – to hołd złożony nie tylko polskiej historiografii i możliwość kontynuacji powstałej w 2009 roku nagrody za najlepszą książkę poświęconą historii Polski po 1918 roku, ale też uczczenie pamięci Kazimierza Moczarskiego, autora słynnych *Rozmów z katem*.

Konkurs został ogłoszony 10 czerwca 2019 roku. Spośród nadesłanych przez autorów i wydawców książek do konkursu zostały zakwalifikowane 62 tytuły. Następnie do 31 sierpnia jurorzy w głosowaniu wyłonili 24 książki do dalszego procedowania, a spośród nich, podczas posiedzenia 30 września, 10 nominowanych tytułów. 18 listopada jury w pełnym składzie podjęło decyzję o przyznaniu Nagrody Historycznej m.st. Warszawy im. Kazimierza Moczarskiego Oldze Linkiewicz za książkę *Lokalność i nacjonalizm. Społeczności wiejskie w Galicji Wschodniej w dwudziestolecie międzywojennym*, Towarzystwa Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas.

Skład jury: prof. Andrzej Friszke, prof. Antoni Dudek, dr Dobrochna Kałwa, prof. Jan Kofman, prof. Andrzej Krzysztof Kunert, Tomasz Łubieński, dr Anna Machcewicz, Katarzyna Madoń-Mitzner, dr Tomasz Makowski, prof. Daria Lipińska-Nałęcz, Andrzej Wielowieyski.

Gala wręczenia Nagrody odbyła się 9 grudnia w pałacu Krasińskich w Warszawie. Zwycięzcy otrzymała statuetkę „Temperówkę” autorstwa Jacka Kowalskiego z warszawskiej ASP – replikę temperówki patrona nagrody – oraz 50 tys. zł. Nagrodę „Ołówek” po raz czwarty przyznała młodzież licealna skupiona w Młodzieżowych Klubach Historycznych im. Kazimierza Moczarskiego koordynowanych przez Fundację im. Kazimierza i Zofii Moczarskich. Otrzymała ją Urszula Glensk za książkę *Hirszfeldowie. Zrozumieć krew*.

Podczas gali został zaprezentowany fragment spektaklu *255 dni* na podstawie *Rozmów z katem* Kazimierza Moczarskiego w adaptacji Błażeja Michalskiego i reżyserii Agaty Skowrońskiej. Spektakl został zrealizowany we Wrocławiu w Centrum Historii Zajezdnia i towarzyszy trwającej do marca 2020 roku wystawie *Kazimierz Moczarski. Życiorys obowiązkowy*. Galę prowadziła red. Agnieszka Szydłowska.

W dniach 8–10 grudnia odbył się czwarty zjazd Młodzieżowych Klubów Historycznych w Warszawie. W spotkaniu uczestniczyło 70 uczniów wraz z nauczycielami z 12 klubów działających przy szkołach średnich w Bielsku-Białej, Łodzi, Krośnie, Radomiu, Policach, Szczekocinach, Suwałkach, Strzelinie, Zawadzkiej i Warszawie. 10 grudnia odbyły się w Domu Spotkań z Historią dwa spotkania autorskie z laureatkami: Olgą Linkiewicz i Urszulą Glensk. Poprowadził je sekretarz Nagrody Igor Rakowski-Kłós.

Patronem Nagrody była „Gazeta Wyborcza”, na której łamach został ogłoszony konkurs, upubliczniona lista nominowanych publikacji wraz z opisami książek, informacja o przyznaniu Nagrody, laudacja prof. Andrzeja Friszkego oraz wywiad z laureatką.

POLISH AMERICANS

Projekt *Polish Americans* powstał z okazji obchodów 100-lecia polsko-amerykańskich stosunków dyplomatycznych we współpracy z Ambasadą Stanów Zjednoczonych w Warszawie. Celem przedsięwzięcia było przedstawienie Polaków bądź Amerykanów polskiego pochodzenia, którzy wnieśli istotny wkład w rozwój amerykańskiej kultury, nauki, przemysłu, architektury, mody, sportu i rozrywki. Wśród nich znaleźli się m.in.: Antoni Cierplikowski, Elżbieta Czyżewska, Max Factor, Sam Goldwyn, Ryszard Horowitz, Jerzy Kosiński, Ray Manzarek, Arthur Miller, Pola Negri, James Pawelczyk, Isaac B. Singer, Martha Stewart, Stanisław Szukalski, Max Weber. Efektem pracy jest publikacja drukowana, która ukazała się w nakładzie dwóch tysięcy egzemplarzy oraz strona internetowa www.polishamericans.pl, gdzie zamieściliśmy blisko stu biogramów dopełnionych materiałem ikonograficznym i multimedialnym.

EDUKACJA

Zajęcia edukacyjne prowadzone są w ścisłym powiązaniu z bieżącą działalnością DSH, a ich tematyka jest związana z aktualnie prezentowanymi wystawami, realizowanymi projektami i wydawanymi publikacjami DSH. Pracujemy metodą projektów, kładąc duży nacisk na bieżące obchody ważnych rocznic historycznych. Uczestnicy naszych zajęć pracują ze źródłami: analizują dokumenty, materiały ikonograficzne i filmowe oraz relacje świadków. Proponujemy warsztaty, spotkania filmowe, zwiedzanie wystaw, spotkania ze świadkami historii, gry miejskie, spacer z przewodnikiem. Oferta ma charakter interdyscyplinarny i poszerza program nauczania przedmiotów humanistycznych: historii, wiedzy o społeczeństwie, języka polskiego i wiedzy o kulturze. Prowadzimy zajęcia dla wszystkich grup wiekowych: uczniów szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich, studentów, grup międzynarodowych, dorosłych, seniorów, a także osób z niepełnosprawnością intelektualną i wzrokową oraz z autyzmem. Organizujemy też konferencje i seminaria metodyczne dla nauczycieli i animatorów kultury.

Zajęcia odbywają się w **Laboratorium historii XX wieku w DSH**, które składa się z trzech pracowni: sali seminaryjno-warsztatowej, pracowni do wszechstronnej edukacji dzieci w wieku wczesnoszkolnym oraz sali komputerowej z dostępem do zbiorów AHM.

PROGRAM REALIZOWANY W RAMACH ROCZNICY 4 VI WYBRALIŚMY WOLNOŚĆ

Książka dla dzieci *Historyjki o tym, jak Polacy wybrali wolność*. Opis w części dotyczącej obchodów 30. rocznicy pierwszych częściowo wolnych wyborów parlamentarnych.

Cykl warsztatów towarzyszący książce *Historyjki o tym, jak Polacy wybrali wolność*. Warsztaty dla uczniów klas 0–VI szkół podstawowych: *Dobranocki rodziców i dziadków*, *Memory PRL*, *Gry i zabawy PRL*.

Konkurs debat historycznych *Pod debatujemy wokół wolności* (19.03–1.06)

Temat konkursu związany był z 30. rocznicą obrad Okrągłego Stołu. W konkursie udział wzięło osiem czteroosobowych drużyn reprezentujących osiem liceów warszawskich. Celem drużyn była obrona zadanej tezy lub przeciwstawienie się jej. Dla uczestników zorganizowano warsztaty prowadzone przez ekspertów z Fundacji „Polska Debatuje”. Konkurs wygrał zespół z IX Liceum Ogólnokształcącego im. Klementyny Hoffmanowej w Warszawie.

Cykl warsztatów i pokazów filmowych *Wszystkie odcienie PRL*

Zajęcia dla uczniów klas VII i VIII szkół podstawowych oraz uczniów szkół ponadpodstawowych. Celem warsztatów jest zapoznanie młodzieży z historią Polski po II wojnie światowej. Tematy warsztatów: *Odbudowa Warszawy, budowa systemu; Stalinizm po polsku; Od Października 1956 do Grudnia 1970. Mała stabilizacja; Komitet Obrony Robotników; 1980–1981 karnawał „Solidarności”; Stan wojenny i wygasanie systemu; Życie codzienne w PRL*. W ramach warsztatów odbyło się osiem projekcji filmowych zakończonych dyskusją. Filmy ułożone zostały w kolejności dekad, o których opowiadają: *Popiół i diament* (1958), *Matka Królów* (1982), *Zezowate szczęście* (1960), *Zagubione uczucia* (1957), *Dreszcze* (1981), *Człowiek z marmuru* (1976), *Wodzirej* (1977), *Człowiek z żelaza* (1981).

Cykl warsztatów – *KOR*

Cykl oparty na przewodniku edukacyjnym KOR dla nauczycieli przygotowany przez Dom Spotkań z Historią dla szkół podstawowych (*O wolności i jej braku*) i ponadpodstawowych (*To nie jałmużna, tylko nasza mała Solidarność, Komitet Obrony Robotników*). Warsztaty akcentują cechy i postawy działaczy KOR-u, które również dzisiaj, w zmienionych warunkach historycznych, mogą stać się dla nas źródłem inspiracji i wzorem do naśladowania.

WARSZTATY I GRY EDUKACYJNE POPULARYZUJĄCE HISTORIĘ WARSZAWY I POLSKI

Cykl warsztatów varsavianistycznych – *Warszawa w XX wieku*

Historię miasta opowiadają nagrania przez Archiwum Historii Mówionej mieszkańcy Warszawy pamiętający stolicę z czasów przedwojennych, okresu okupacji i czasów powojennych. Tematy zajęć: *Międzywojenna Warszawa – tygiel kultur i religii; Wreszcie wolność – rozwój Warszawy międzywojennej; Życie codzienne w okupowanej Warszawie; Odbudowa Warszawy. Budowa systemu 1945–1955*.

Gra plenerowa *Segment*, czyli PRL dla początkujących

Gra popularyzująca wiedzę o najnowszej historii Polski, w tym historię PRL i Solidarności. Przygotowana została przez gdańską Fundację Centrum Solidarności przy udziale Domu Spotkań z Historią (w opracowaniu warszawskiej wersji scenariusza) i zainstalowana przez nas w parku Kazimierzowskim. Wszyscy warszawiaczy mają możliwość zagrania w *Segment*, a grupy zorganizowane mogą korzystać z pomocy naszego edukatora.

PROGRAM LATO W MIEŚCIE

Program letnich warsztatów dla grup zorganizowanych był realizowany od 25 czerwca do 12 lipca. Łącznie odbyło się 29 warsztatów poświęconych historii PRL, nawiązujących do książki Anny Ziarkowskiej *Historyjki o tym, jak Polacy wybrali wolność*:

Dobranocki rodziców i dziadków

Kim byli Jacek i Agatka? Czy Reksio mógłby być członkiem Psiego Patrolu? Oglądamy dobranocki naszych dziadków i tworzymy własne!

Gry i zabawy PRL

Podwórko, trzepak, gumka do majtek i kartka papieru – dzieci w gospodarce niedoboru.

Memory PRL: 1989–2019

Czym był PRL? Główne cechy systemu w wersji dla najmłodszych.

PROGRAM REALIZOWANY W RAMACH 80. ROCZNICY WYBUCHU II WOJNY ŚWIATOWEJ

Nowy „Kurjer Warszawski”

Zadaniem uczestników jest przygotowanie własnej gazety relacjonującej wydarzenia września 1939. Muszą dokonać wyboru z bogatego materiału źródłowego: autentycznych artykułów z „Kurjera Warszawskiego” z września 1939 roku, zdjęć, ogłoszeń oraz reklam z tamtego okresu. To okazja do poznawania dramatycznej historii Polski, ale również porównania ówczesnej prasy z dzisiejszą.

Wiosna, lato, WOJNA...: zwiedzanie wystawy z kartami pracy

W ramach zajęć uczniowie są wprowadzeni w temat wystawy, zwiedzają ją z kartą i rozwiązują zadania oraz wspólnie z edukatorami omawiają wypełnione karty. Ta formuła warsztatów umożliwia pracę z źródłami informacji, jakimi są fotografie. Przygotowana została też uproszczona merytorycznie karta pracy dla rodzin z dziećmi.

Ważne rozmowy: świadkowie historii

Cykl otwartych spotkań stworzony z myślą o uczniach szkół ponadpodstawowych. Dotychczas odbyły się spotkania z Anną Przedpełską-Trzeciakowską „Grodzką” oraz z Józefem Henem.

Warszawa 1939. Opowieść końca lata

Projekt finansowany przez Biuro Edukacji, realizowany we współpracy ze stowarzyszeniem opowiadaczy Grupa Studnia O. Celem projektu był pilotaż nowatorskiego przedsięwzięcia edukacyjno-teatralnego. Pierwszym jego elementem było przedstawienie opowiadacza Jarosława Kaczmarka, który korzystając z relacji świadków, pochodzących z Archiwum Historii Mówionej, zdjęć, map i historycznych nagrań radiowych, opowiadał o ostatnich dniach poprzedzających wojnę oraz o pierwszych dniach po jej wybuchu. Przedstawienie zostało wzbogacone występem muzyka-akordeonisty, grającego utwory z epoki. Po przedstawieniu uczniowie brali udział w części plenerowej, przygotowanej przez DSH – w tzw. kucście. Młodzież pod kierunkiem edukatora rozwiązywała w 4/5-osobowych zespołach zadania w przestrzeni Starego Miasta, nawiązujące tematycznie do przedstawienia. Łącznie odbyło się 5 takich wy-

darzeń w dniach: 15, 19 i 22 listopada. Przedstawienie było skierowane do uczniów klas V-VIII szkół podstawowych.

Warsztaty dla uczniów kl. 0-III SP: *Ostatnie lato '39*.

Warsztaty dla uczniów kl. VII-VIII i szkół ponadpodstawowych: *Życie codzienne w okupowanej Warszawie*, *Jan Karski – nieusłyszany świadek*, *Między donosem a ratunkiem – postawy Polaków wobec Żydów*, *Powstanie w getcie warszawskim*, *Sztuka przetrwania – Żydzi ukrywający się po stronie aryjskiej*, Warsztaty poświęcone Sprawiedliwym – m.in. J. Nowakowi-Jeziorańskiemu, Markowi Edelmanowi, Witoldowi Pileckiemu.

POZOSTAŁE

IX edycja gry *Raz, dwa, trzy – warszawiakiem jesteś Ty!*, wakacje 2019

Dom Spotkań z Historią po raz dziewiąty wziął udział w międzymuzealnej grze *Raz, dwa, trzy – warszawiakiem jesteś Ty!* Tegoroczne karty nawiązywały do wystawy *Amerykanie w Polsce 1919–1947*. W grze wzięło udział ponad 4000 uczestników (920 zarejestrowanych rodzin).

HISTORYJKI NA FESTIWALU „SCENA WOLNOŚCI” W SŁUPSKU

Na zaproszenie Nowego Teatru im. Witkacego w Słupsku dr Anna Ziarkowska oraz edukatorki z DSH wzięły udział w festiwalu „Scena wolności”, który odbył się w dniach 3-6.10.2019 w Słupsku. W ramach festiwalu poprowadziliśmy rodzinne warsztaty *Dobranocki rodziców i dziadków* oraz *Gry i zabawy PRL*. Ponadto Anna Ziarkowska poprowadziła spotkanie z Henryką Krzywonos oraz uczestniczyła w spotkaniu autorskim połączonym z aktorskim czytaniem książki *Historyjki o tym, jak Polacy wybrali wolność*.

DEBATA TRANSFORMACJA USTROJOWA – EDUKACJA, ŚWIADOMOŚĆ, WYZWANIA

4 grudnia odbyła się debata poświęcona transformacji ustrojowej i jej miejscu w edukacji formalnej i nieformalnej. Debata zorganizowana została w ramach projektu Transition Dialogue – ogólnoeuropejskiego badania dotyczącego świadomości przemian ustrojowych wśród młodzieży krajów Europy Środkowej i Wschodniej. Jedną z panelistek była kierownik działu edukacji, dr Anna Ziarkowska.

GOŚCINNE WARSZTATY MUZEUM MARYNARKI WOJENNEJ W GDYNI

W październiku po raz kolejny gościliśmy edukatorów z Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni. 24 i 25 października odbyły się warsztaty przeznaczone dla uczniów szkół podstawowych:

Prawie wszystko o marynarce wojennej
Patent marynarski – zostań marynarzem.

ARCHIWUM HISTORII MÓWIONEJ

Archiwum Historii Mówionej, współprowadzone z Ośrodkiem KARTA, to największy i najlepiej opracowany zbiór *oral history* w Polsce. Archiwum przechowuje **6047 nagrań (ok. 15 326 godzin nagrań)** wraz z towarzyszącymi im skanami zdjęć i dokumentów (**ok. 44 tys.**

fotografii). AHM jest wiodącym ośrodkiem dokumentacyjnym w Polsce, który swoją pionierską pracą wytyczył standardy innym instytucjom gromadzącym zbiory historii mówionej.

AHM koncentruje się przede wszystkim na popularyzacji ok. 1,5 tys. relacji dotyczących Warszawy i warszawiaków (ok. 25 proc. zasobu AHM). Jak dotąd zgromadziliśmy – i nie przestajemy gromadzić – relacje dotyczące m.in. historii przedwojennej Warszawy, losów powstańców i cywili w czasie powstania warszawskiego, Warszawy w pierwszych latach po wojnie, mieszkańców najstarszych warszawskich kamienic, pracowników warszawskich zakładów przemysłowych w okresie PRL, cudzoziemskich mieszkańców stolicy w okresie PRL, stołecznych społeczników, mieszkańców dzielnicy MDM, stołecznych rzemieślników i artystów. Całość zbioru AHM przedstawia wyjątkową wartość naukową i historyczną – operujemy gromadzonym, poczynając od końca lat 80., pionierskim zasobem dokumentującym wspomnienia świadków najważniejszych wydarzeń dwudziestowiecznej historii Polski.

W 2019 roku kontynuowaliśmy nagrywanie relacji w ramach wiodących projektów dokumentacyjnych, tj. *Zapomniani świadkowie XX wieku* oraz *Drugie pokolenie – dzieci więźniów obozów nazistowskich i łagrów sowieckich*. Rozwijamy też zasób nagrań wideo – w tym roku zarchiwizowaliśmy 46 relacji wideo, w tym z projektów dotyczących organizowanej przez DSH rocznicy wyborów 4 czerwca, tj. *Przełom w kadrze* oraz *Niespodzianka 1989*. W ramach współpracy z Wydziałem Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego przy projekcie *Od socjalistycznej fabryki do międzynarodowej korporacji. Archiwalna kolekcja wywiadów biograficznych z pracownikami przemysłu* zarchiwizowaliśmy i udostępniliśmy 105 nagrań z pracownikami m.in. Huty Warszawa i Zakładów Wedla. Pozyskaliśmy kolekcje cenionych historyków i socjologów: 80 nagrań z opozycjonistami z kolekcji dr. Jana Olszka oraz 16 nagrań dotyczących reformy rolnej z kolekcji dr. Anny Wylegały. Ponadto, pozyskaliśmy i zeskanowaliśmy 2240 zdjęć archiwalnych pochodzących z rodzinnych albumów warszawiaków. Kilkadziesiąt osób zgłosiło się do nas w poszukiwaniu informacji o nieżyjących członkach swojej rodziny lub krewnych – materiały z AHM miały dla nich dużą wartość emocjonalną i poznawczą.

STRONY INTERNETOWE AHM

Zasoby AHM są dostępne do odsłuchu i przeglądania w Czytelni Multimedialnej Domu Spotkań z Historią. Nasze zbiory popularyzujemy i udostępniamy również w internecie, tak by umożliwić korzystanie z nich nauczycielom, badaczom, dziennikarzom, pisarzom i pasjonatom historii spoza Warszawy. W tym roku z naszych kolekcji korzystali nauczyciele z całej Polski oraz badacze m.in. z Instytutu Pamięci Narodowej, Muzeum Historii Polski, Instytutu Pileckiego, Mauzoleum Martyrologii Wsi w Michniowie, Fundacji Polsko-Niemieckie Pojednanie, Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu Wiedeńskiego, Oxford Brookes University, University of Colorado Boulder.

Zbiory AHM udostępniamy online poprzez trzy strony:

www.relacjebiograficzne.pl

Obecnie na stronie zamieszczono 332 pełne, wielogodzinne relacje biograficzne, w tym blisko 200 wielogodzinnych relacji dotyczących Warszawy. Jest to pierwszy i największy w Polsce serwis udostępniający – dzięki autorskiej aplikacji – całe relacje historii mówionej, który rozwi-

jamy w ramach projektu *Zapomniani świadkowie XX wieku. Udostępnienie online pełnych relacji biograficznych* – kontynuacja realizowanego w programie „Kultura Cyfrowa 2019” Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W 2019 roku wzbogaciliśmy serwis o 67 relacji (ok. 400 godzin nagrań) i ponad 400 archiwalnych fotografii. Zaproponowane przez nas rozwiązania budzą duże zainteresowanie innych instytucji kultury, które chcą tworzyć i udostępniać własne archiwa historii mówionej (m.in. Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN czy Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku).

www.warszawazapamietana.dsh.waw.pl

Multimedialna mapa z dostępem do ok. 350 fragmentów relacji i ok. 330 archiwalnych fotografii dotyczących konkretnych punktów na mapie Warszawy. Miejsca, o których opowiadają świadkowie historii nagrani przez pracowników Archiwum, można odwiedzać również poprzez aplikację *Wasza Warszawa 1918/2018*. Umieszczone tam nagrania i zdjęcia dotyczą okresu dwudziestolecia międzywojennego i składają się na siedem wirtualnych spacerów.

www.audiohistoria.pl

We flagowym serwisie AHM udostępniamy katalog informacji o wszystkich zgromadzonych przez nas relacjach, opracowania nagrań, biogramy świadków, a także ponad 5 tys. fotografii współczesnych i archiwalnych oraz ponad 6 tys. fragmentów relacji. W 2019 ukończyliśmy prace nad przebudową serwisu. Jako pierwsi w Polsce umożliwiliśmy użytkownikom zamawianie pojedynczych nagrań do odsłuchu online.

SZKOLENIA I WARSZTATY

DSH wraz z Ośrodkiem KARTA pozostaje wiodącym w Polsce ośrodkiem nauczającym metodologii nagrywania historii mówionej – zaczerpniętej z niemieckiej szkoły socjologii metody narracyjno-biograficznej. Szkolimy pracowników instytucji kultury z Polski i Europy Wschodniej. Prowadzimy też warsztaty dla pracowników i studentów instytutów historycznych i socjologicznych z ośrodków naukowych w całej Polsce. W 2019 roku prowadziliśmy zajęcia dla m.in. Instytutu Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego, Instytutu Kultury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego, Krajowego Funduszu na Rzecz Dzieci, Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej w Opolu czy Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka. Pracownicy AHM brali udział w spotkaniach i seminariach – w tym roku m.in. w Bramie Grodzkiej w Lublinie, Centrum Historii Zajezdnia we Wrocławiu, Instytucie Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego, miejscu pamięci Mahn und Gedenkstätte Ravensbrück w Niemczech. Ponadto, pracownik AHM dr Jarosław Pałka, przygotował treści merytoryczne oraz materiały z AHM do tworzonej przez Muzeum Historii Polski wystawy na temat losów żołnierzy 1. Dywizji Pancerniej dowodzonej przez gen. Stanisława Maczka.

WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

W 2019 roku nawiązaliśmy współpracę z fundacją Centrum Cyfrowe przy kampanii promocyjnej „Poużywaj sobie! Kolekcje warszawskich instytucji kultury w sieci”, której celem jest zachęcenie mieszkańców Warszawy do korzystania ze zbiorów cyfrowych lokalnych instytucji. Zostaliśmy też partnerem projektów „Ostatnie dni lata” oraz „Ostatni dzień lata w letni-

sku. Lato 1939” Fundacji na rzecz Wielkich Historii, którego elementem są m.in. warsztaty dla warszawskich licealistów oraz dwie wystawy plenerowe wykorzystujące zasoby AHM.

WARSZAWSKA PRACOWNIA MULTIMEDIALNA

Pracownia zajmuje się projektami varsavianistycznymi popularyzującymi historię Warszawy, organizacją pokazów i projekcji filmowych w zakresie działalności statutowej DSH oraz oprawą wizualną projektów DSH, w szczególności filmowymi materiałami archiwalnymi, przygotowaniem materiałów audiowizualnych do wystaw, projektów multimedialnych (takich jak aplikacje mobilne, portale internetowe).

W 2019 roku Pracownia organizowała pokazy związane tematycznie z wystawami i innymi wydarzeniami odbywającymi się w DSH oraz projekcje specjalne. Koordynowaliśmy też działalność edukacyjnego klubu filmowego *Przez kino do historii* i zajmowaliśmy się pozyskaniem licencji i pozwoleń na wszystkie projekcje filmowe, jakie odbywały się w Domu Spotkań z Historią. Pracownia występuje też w roli koproducenta historycznych filmów dokumentalnych. W omawianym okresie współprodukowaliśmy film *Generał Motyl* w reżyserii Małgorzaty Bramy.

Pracownia zrealizowała także varsavianistyczny projekt wydawniczy *Zdzierak warszawski 2020*, czyli kalendarz składający się z 366 kartek z ciekawostkami z życia stolicy. Więcej informacji w części „Publikacje”.

W marcu 2019 roku przygotowana przez Pracownię aplikacja mobilna ***Wasza Warszawa 1918/2018*** otrzymała główną nagrodę w kategorii projekt edukacyjny w prestiżowym konkursie dla najlepszych polskich rozwiązań mobilnych Mobile Trends Awards. Aplikacja, która powstała na rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości, jest wciąż rozwijana. W czerwcu 2019 roku aplikacja otrzymała także wyróżnienie w kategorii non profit w konkursie Golden Arrow na efektywność i innowacyjność narzędzi marketingowych.

Pracownia prowadziła regularną rejestrację filmową wybranych spotkań organizowanych w DSH i udostępniała je na swojej stronie oraz w serwisie YouTube.

KLUB FILMOWY PRZEZ KINO DO HISTORII

Klub filmowy prowadzony przez prof. Eugeniusza Cezarego Króla, historyka, politologa i filmoznawcę. Autor opowiada o wpływie propagandy i cenzury na kinematografię, odnosząc się do rzeczywistych wydarzeń historycznych i zarazem fabuły filmowej. Spotkania mają charakter zamkniętych zajęć edukacyjnych (wstęp za okazaniem karty klubowej). Pokazujemy filmy, które odegrały istotną rolę w historii kinematografii i w propagandzie XX wieku oraz stanowią ważne świadectwa historyczne minionej epoki. Dyskutujemy o obrazach powstałych m.in. w Polsce, Związku Radzieckim, III Rzeszy i w faszystowskich Włoszech. W omawianym okresie odbyło się szesnaście pokazów filmowych:

- 10 stycznia – *Ktokolwiek wie...* (1966, 95 min), reż. Kazimierz Kutz;
- 7 lutego – *Śmierć prezydenta* (1977, 137 min), reż. Jerzy Kawalerowicz;
- 21 lutego – *Policmajster Tagiejew* (1929, 83 min), reż. Juliusz Gardan;
- 28 marca – *Palace Hotel* (1977/83, 89 min), reż. Ewa Kruk;
- 18 kwietnia – *Olimpiada 40* (1980, 96 min), reż. Andrzej Kotkowski;
- 16 maja – *Pożegnania* (1958, 97 min), reż. Wojciech Jerzy Has;

13 czerwca – *Dom bez okien* (1962, 95 min), reż. Stanisław Jędryka;
27 czerwca – *Człowiek, który wiedział za dużo* (1956, 120 min), reż. Alfred Hitchcock;
11 lipca – *Drogi pośród nocy* (1979, 97 min), reż. Krzysztof Zanussi;
8 sierpnia – *Pogoń za Adamem* (1970, 85 min), reż. Jerzy Zarzycki;
22 sierpnia – *Ziarno zroszone krwią* (1994, 107 min), reż. Kazimierz Kutz;
5 września – *Pamiętnik Pani Hanki* (1963, 99 min), reż. Stanisław Lenartowicz;
17 października – *Ohm Krüger [Wujaszek Kruger]* (1941, 135 min), reż. Hans Steinhoff;
14 listopada – *Zasięki* (1973/83, 98 min), reż. Andrzej Jerzy Piotrowski;
29 listopada – *Głowy pełne gwiazd* (1974/83, 64 min), reż. Janusz Kondratiuk;
12 grudnia – *Być albo nie być* (1941, 109 min), reż. Ernst Lubitsch.

INNE POKAZY FILMOWE

16 marca: *Cud na Nowolipkach*, reż. Michał Góral (2018). Po pokazie odbyło się spotkanie z reżyserem, scenarzystą Witoldem Dąbrowskim oraz prof. Jackiem Leociakiem.

26 marca: *Siłaczki*, reż. Marta Dzido i Piotr Śliwowski (2018). Pokaz połączony ze spotkaniem z twórcami. DSH jest koproducentem filmu.

9 kwietnia: *Devi, książkę miniatury*, reż. Mariusz Orski (2018, 54 min). Przedpremierowy pokaz filmu dokumentalnego o życiu i twórczości Deviego Tuszyńskiego, wybitnego twórcy miniatur.

21 maja: pokaz filmów w reżyserii Andrzeja Titkova – *Dziennik pisany pod wulkanem* (1995, 59 min) oraz *Już nie lękam się nic* (1996, 23 min) z okazji rocznicy urodzin Gustawa Herlinga-Grudzińskiego. W spotkaniu udział wzięli prof. Włodzimierz Bolecki, znawca twórczości Herlinga-Grudzińskiego i Andrzej Titkow.

1 czerwca: pokazy bajek z PRL w ramach wydarzenia *Pajdokracja, czyli Dzień Dziecka* na Placu Defilad zorganizowanego z okazji 30. rocznicy wyborów 4 czerwca 1989 roku.

3–6 czerwca: pokazy filmowe w mini cyklu *Kino przelotom* w związku z 30. rocznicą wydarzeń 1989 roku: *300 mil do nieba*, reż. Michał Dejczer (1989, 105 min); *Wybory 1989*, reż. Paweł Kędzierski (1990, 69 min); *1989*, reż. Michał Bielawski (2014, 58 min); *Opowieści okrągłego stołu*, reż. Piotr Bikont, Leszek Dziurawicz (1989, 56 min); *Ballada o prawdziwym kłamstwie*, reż. Andrzej Trzos-Rastawiecki (2007, 74 min).

3, 4, 10, 11, 17, 18, 24, 25 sierpnia, 7 września, 2 października: *Generał Motyl*, reż. Małgorzata Brama (2019, 52 min). DSH jest koproducentem filmu.

1 września: pokazy filmowe w rocznicę wybuchu II wojny światowej: *Warszawa 1935*, reż. Tomasz Gomoła (2013, 20 min); *Ostatni korespondent. Oblężenie Warszawy*, reż. Eugeniusz Starky (2014, 51 min); *Jutro idziemy do kina*, reż. Michał Kwieciński (2007, 101 min).

12 września – *Niespodzianka '89*, reż. Agnieszka Uścińska, Jarek Wątor (2019).

27 września – *Stefan Starzyński – śledztwo umorzono*, reż. Hanna Etemadi (2017, 61 min).

11 listopada – *Paderewski. Człowiek czynu, sukcesu i sławy*, reż. Wiesław Dąbrowski (2013, 36 min).

16 listopada – *Warszawa: miasto podzielone*, reż. Erik Bednarski (2018, 70 min).

8 MARCA: NAKRĘCONA HISTORIA KOBIET

Filmowy przegląd kobiecych ikon kina i przyszłości filmowych bohaterek. Podczas spotkania obejrzelśmy fragmenty klasyki kina (m.in. *Śniadanie u Tiffany'ego*, *Thelma i Louise*) i wspólnie zastanowiliśmy się, jak wizerunek kobiet ewoluował w światowej kinematografii. Naszym gościem była filmoznawczyni Diana Dąbrowska, a spotkanie prowadziła Dorota Chrobak.

PUBLIKACJE

Dom Spotkań z Historią jest wydawcą publikacji dotyczących historii społecznej i politycznej XX-wieku, m.in. albumów i katalogów towarzyszących wystawom, książek popularno-naukowych, materiałów edukacyjnych dla nauczycieli, audiobooków, e-booków oraz periodyku „Kronika Warszawy” (wspólnie z Archiwum Państwowym w Warszawie). Publikacje są ściśle związane z naszą misją oraz bieżącą działalnością wystawienniczą, edukacyjną i popularyzatorską, co jest specyfiką naszego wydawnictwa. Szczególny nacisk kładziemy na tematykę warszawianistyczną, która od lat cieszy się dużym zainteresowaniem czytelników. W sprzedaży mamy obecnie 79 pozycji wydanych przez DSH lub we współpracy z Ośrodkiem KARTA.

DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA W 2019 ROKU:

ALBUM FOTOGRAFICZNY *Stanisław Kazimierz Kossakowski. Kocham fotografię*. Oprawa twarda, format 210 x 250 mm, 228 stron.

Album opracowany w języku polskim, angielskim i litewskim jest efektem wystawy *Kocham Fotografię. Portret epoki w obiektywie Stanisława Kazimierza Kossakowskiego* prezentowanej w Domu Spotkań z Historią w 2016 roku, zorganizowanej we współpracy z Narodowym Muzeum Sztuki im. M.K. Čiurlionisa w Kownie oraz Fundacją Kossakowskiego. Na album złożyły się wybrane fotografie przechowywane w zbiorach Narodowego Muzeum Sztuki im. M.K. Čiurlionisa w Kownie oraz Fundacji Kossakowskiego. W albumie znajdziemy zdjęcia portretujące epokę, która bezpowrotnie odeszła wraz z wybuchem I wojny światowej i następującymi po niej przemianami polityczno-społecznymi. To fotografie ukazujące życie wiejskie na Litwie i w Polsce – miejscowość Wiłkomierz, okoliczne wsie i ich mieszkańców, otaczającą je przyrodę, pałac w Wojtkuszkach i jego wnętrza, otoczenie oraz toczące się w nim życie towarzyskie.

ALBUM FOTOGRAFICZNY *Tadeusz Rolke. Fotografie warszawskie*. Oprawa twarda, format 210 x 250 mm, 200 stron.

Album zawiera ponad sto zdjęć wybranych z bogatego archiwum autora, przede wszystkim z początków kariery Tadeusza Rolkego, gdy współpracował z pismami „Stolica”, „Polska”, „Ty i Ja” oraz „Przekrój”. Czarno-białe fotografie o walorach poznawczych i artystycznych, zdjęcia reporterskie, portrety znanych osób (m.in. Zbigniewa Cybulskiego, Ewy Demarczyk, Kaliny Jędrusik, Tadeusza Kantora, Tadeusza Konwickiego, Aliny Szapocznikow, Włodzimierza Borowski) oraz fotografie modowe. To wielowątkowa opowieść o stolicy lat 50. i 60. – od obrazów zrujnowanego po wojnie miasta, odbudowującego się po wojnie, poprzez reportaże z życia stolicy, fascynację modą, pięknymi dziewczynami i skuterami marki Lambretta, po zapis życia artystycznego i towarzyskiego. Z tym obrazami kontrastują zdjęcia komunistycznych polityków, propagandowych haseł i portretów Marksa widocznych w krajobrazie miasta.

PÓŁROCZNIK „Kronika Warszawy”. Oprawa miękka, format 165 x 230 mm, 174 strony.
Współwydawca: Archiwum Państwowe w Warszawie.

W czerwcu ukazał się 159. numer varsavianistycznego przeglądu społeczno-kulturalnego, skoncentrowanego przede wszystkim na historii najnowszej stolicy. Pismo podzielone jest na kilka działów: „Kronika”, „Debaty Kroniki Warszawy”, „Artykuły i materiały”, „Fotofelieton”, „Recenzje i omówienia”, „Pro memoria” oraz „Bibliografia varsavianów”. W numerze znalazły się m.in. teksty: *Senator najbardziej warszawski – marszałek wielki koronny Franciszek Bieliński (ok. 1683–1766)*; *O salach dla senatu dawniej i dwóch projektach współczesnych*; *Kartusz z orłem z Piwnej 18*; *Działalność 134. Mazowieckiej Drużyny Harcerskiej i utworzenie Hufca „Wierna Rzeka” w gminie Wawer (1939–1944)*; *Między nowym „Kercelakiem” a „polskim Bond Street”. Handel, rzemiosło, przemysł i usługi na ulicy Marszałkowskiej w 1945 r.*; *„Ogrody polsko-niemieckie” – historia powstania i realizacja od roku 2016.*

KSIĄŻKA DLA DZIECI *Historyjki o tym, jak Polacy wybrali wolność*. Oprawa twarda, format 330 x 235 mm, 44 strony.

Opis w części dotyczącej obchodów 30. rocznicy pierwszych częściowo wolnych wyborów.

KATALOG DO WYSTAWY *Przełom w kadrze 1989*. Oprawa miękka, format 210 x 250 mm, 64 strony.

Opis w części dotyczącej obchodów 30. rocznicy pierwszych częściowo wolnych wyborów.

BROSZURA EDUKACYJNA *Przełom 1989*. Oprawa miękka, format 350 x 60 mm, 64 strony.

Opis w części dotyczącej obchodów 30. rocznicy pierwszych częściowo wolnych wyborów.

PÓŁROCZNIK „Kronika Warszawy”. Oprawa miękka, format 165 x 230 mm, 199 strony.
Współwydawca: Archiwum Państwowe w Warszawie.

W listopadzie ukazał się 160. numer „Kroniki Warszawy”, a w numerze m.in. teksty: *Folwark Bujnowek na Pradze, Prywatne Wyższe Kursy Żeńskie w Warszawie*; *Ignacy Jan Paderewski i jego związki z Warszawą*; *W setną rocznicę nawiązania stosunków dyplomatycznych między*

królestwem Belgii a Rzeczpospolitą Polską; Powrót warszawskiej Syreny na pieczęć miejską; Archiwa w procesie odbudowy niepodległości Polski; Henryk i Stanisława Witaczkowie.

KSIĄŻKA *Warszawa zapamiętana. W okupowanej stolicy.* Oprawa miękka, format 160 x 230 mm, 232 strony. Wydawca Dom Spotkań z Historią.

Obraz codziennego życia w Warszawie z lat 1939–44, przedstawiony we wspomnieniach jej mieszkańców. Bohaterowie książki opowiadają m.in. o konspiracji, represjach, tajnym nauczaniu i warszawskim getcie. Są to poruszające, dynamiczne i barwne relacje świadków historii. Publikacja ukazała się w serii wydawniczej „Z Archiwum Historii Mówionej”. Publikujemy w niej historie warszawiaków, którzy nagrali swoje wspomnienia oraz przekazali rodzinne dokumenty i zdjęcia do Archiwum Historii Mówionej DSH i Ośrodka KARTA. Książkę uzupełniają niepublikowane dotąd fotografie z rodzinnych albumów naszych rozmówców.

KATALOG DO WYSTAWY *Amerykanie w Polsce.* Oprawa miękka, format 210 x 250 mm, 120 stron. Wydawca Dom Spotkań z Historią.

Publikacja wydana w 100. rocznicę nawiązania stosunków dyplomatycznych między Polską a Stanami Zjednoczonymi. Katalog zawiera około stu starannie wybranych zdjęć z archiwów amerykańskich. Ukazują one sylwetki Amerykanów, którzy zaangażowali się w pracę na rzecz odbudowy Polski w latach 1919–1947 oraz historię relacji polsko-amerykańskich. Autorzy opisują działania Amerykańskiej Administracji Pomocy (ang. American Relief Administration, ARA), z którą współpracowały protestanckie YMCA i kwakerskie Stowarzyszenie Przyjaciół, Żydowski Połączony Komitet Rozdzielczy i katolickie organizacje polsko-amerykańskie oraz przypominają portrety czternastu Amerykanów, którzy związali swoje życie z Polską. Początki relacji między dwoma państwami oraz ich kształtowanie się w burzliwych czasach dwóch wojen i ustalania nowego porządku w Europie stały się tłem dla opowieści o relacjach międzyludzkich, solidarności i pomocy.

ALBUM FOTOGRAFICZNY *Zdobyć Księżyc.* Oprawa twarda, format 210 x 250 mm, 160 stron. Wydawca Dom Spotkań z Historią.

Album towarzyszący wystawie prezentowanej w DSH. Ponad sto zdjęć z archiwów NASA (Narodowej Agencji Aeronautyki i Przestrzeni Kosmicznej) wybrała kuratorka wystawy i autorka albumu Joanna Kinowska. Zdjęcia pokazują eksplorację Księżyca i proces, który do tego doprowadził. To wizualna podróż z Ziemi na Księżyc oraz dokumentacja amerykańskich programów kosmicznych: Mercury, Gemini i Apollo. Nie jest to zapis konkretnej misji ani chronologiczna opowieść o podboju kosmosu, lecz wybór najciekawszych fotografii wykonanych przez astronautów, dzięki którym widzimy, jak wyglądał pierwszy moment człowieka na Księżycu, jaka do niego wiodła droga oraz to, co udało mu się odkryć. Prezentujemy też zdjęcia z treningów, testów i naziemnych etapów kolejnych misji kosmicznych oraz portrety astronautów. Fotografiom towarzyszą teksty – wypowiedzi astronautów z misji i ich późniejsze refleksje.

ALBUM FOTOGRAFICZNY *Polskie bieguny. Himalaje '74 i Antarktyda '77 na fotografiach Mirka Wiśniewskiego*. Oprawa twarda, format 210 x 250 mm, 200 stron. Wydawca Dom Spotkań z Historią.

Album towarzyszący wystawie prezentowanej w DSH zawiera unikalne i dotąd niepublikowane zdjęcia z polskiej wyprawy na Lhotse w 1974 roku (gdy polska ekipa ustanowiła zimowy rekord wysokości, przekraczając 8 tys. m n.p.m.) oraz polarnej ekspedycji na Antarktydę w 1977 roku, gdy założono Polską Stację Antarktyczną im. Henryka Arctowskiego. Fotograf utrwalił na zdjęciach przygotowania do wypraw i ich przebieg, portrety himalaistów i polarników, surowe pejzaże, ale przede wszystkim okiem dociekliwego obserwatora rejestrował codzienność ludzi, którym udało się wyrwać z szarej rzeczywistości PRL-u i zrealizować swoje marzenia. Z obu wyjazdów Wiśniewski przywiózł ponad dwa tysiące zdjęć. Wybór i koncepcja zdjęć: Katarzyna Bańka, Maria Wiśniewska, Sandra Włodarczyk, teksty: Ryszard Czajkowski, Anna Okopińska, Piotr Trybalski.

KATALOG DO WYSTAWY *Ku nowoczesności. Kresy niepodległe 1919–1939*. Oprawa miękka, format 210 x 250 mm, 64 strony. Wydawca Dom Spotkań z Historią.

Katalog poświęcony wybranym dokonaniom gospodarczym i cywilizacyjnym związanym z odbudową i modernizacją ziem wschodnich II RP w latach 1914–1920 i modernistycznej architektury lat 30. Autorzy opisali inwestycje i zakłady przemysłowe (największa polska rafineria w Drohobyczu, Państwowe Kamieniołomy w Janowej Dolinie) oraz znane firmy i marki (m.in. kultowe radioodbiorniki Elektrit czy luksusowe trunki od Baczewskich). Autorzy: Monika Kapacichocka, Tomasz Kuba Kozłowski. Partnerzy: Narodowe Archiwum Cyfrowe, Archiwum Państwowe w Warszawie. Katalog został dofinansowany ze środków Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017–2022 w ramach Programu Dotacyjnego „Niepodległa”.

KALENDARZ *Zdzierak warszawski 2020*. Oprawa miękka, format 100 x 150 mm, format zawieszki 176 x 250 mm, 736 stron. Wydawca: Dom Spotkań z Historią.

Najciekawsze wydarzenia z życia stolicy i jej mieszkańców, przepisy kulinarne, doniesienia prasowe, słownik gwary warszawskiej, archiwalne fotografie czy fragmenty poezji – to wszystko składa się na *Zdzierak warszawski*, kalendarz zdzierany na 2020 rok. Pod każdą z dat kryje się kolejna porcja specjalnie dobranych informacji, które w sposób lekki i przystępny przybliżają historię Warszawy. *Zdzierak warszawski* nawiązuje do klasycznego kalendarza zdzieranego, jednak jego nowoczesny i atrakcyjny projekt graficzny oraz oryginalna koncepcja wnosi świeżość i zupełnie nową jakość na rynku kalendarzy.

WSPÓŁPRACA Z KWARTALNIKIEM „KARTA”

W 2019 roku Ośrodek KARTA wydał cztery numery kwartalnika „Karta” ze stałą rubryką Domu Spotkań z Historią.

W 98. numerze pisma ukazał się wywiad z Magdą Szymańską, redaktorką książki *Warszawa zapamiętana. Dwudziestolecie międzywojenne* wydanej przez DSH w 2018 roku.

W 99. numerze ukazał się wywiad z Tadeuszem Rolkiem na temat prezentowanej w DSH wystawy *Tadeusz Rolke. Fotografie warszawskie*.

W 100. numerze ukazał się wywiad z Joanną Kinowską, kuratorką wystawy i autorką albumu *Zdobyć Księżyc*.

W 101. numerze ukazał się wywiad z Mirkiem Wiśniewskim na temat wystawy *Polskie bieguny. Himalaje '74 i Antarktyda '77 na fotografiach Mirka Wiśniewskiego*.

PROMOCJA, TARGI I SPOTKANIA AUTORSKIE

W 2019 roku uczestniczyliśmy w różnych wydarzeniach – targach, warsztatach, pikniku, wystawach, organizowaliśmy spotkania autorskie, prezentując nasz dorobek wydawniczy oraz nowo wydane książki. Nawiązaliśmy współpracę z innymi wydawcami, blogerami, dziennikarzami i spotkaliśmy się z czytelnikami, których opinie o naszych książkach są dla nas cennym źródłem informacji o tym, jak profilować naszą ofertę.

Dział Publikacji zorganizował 26 wydarzeń promujących książki w DSH i poza jego siedzibą oraz wziął udział w imprezach o charakterze wystawienniczo-promocyjnym. Poza własnym punktem ekspozycyjnym podczas 10. edycji Warszawskich Targów Książki na Stadionie Narodowym, publikacje DSH były również eksponowane na stoisku literackim Miasta Stołecznego Warszawy „Zaczytana Warszawa”, gdzie sprzedawaliśmy książki z naszej oferty varsavianistycznej. Wzięliśmy udział w pikniku Imieniny Jana Kochanowskiego zorganizowanym przez Bibliotekę Narodową w ogrodzie Krasińskich. W drugim półroczu przygotowaliśmy uczestniczyliśmy w 28. Targach Książki Historycznej oraz 28. Targach Dobrych Książek we Wrocławiu.

Dział Publikacji we współpracy z autorami i wydawnictwami specjalizującymi się w tematyce historycznej organizował promocje wydawnicze w ramach cyklu *Spotkania z książką*:

11 stycznia – *Hotel Bristol. Na rogu historii i codzienności*;

15 stycznia – *Wieża Eiffla nad Piną. Kresowe marzenia II RP*;

24 stycznia – *Cyrk w świecie widowisk*;

30 stycznia – debata „Kroniki Warszawy” – *Warszawa 1939 i potem. Co by było gdyby?*;

26 lutego – *1919 – pierwszy rok wolności*;

28 lutego – *Amerykańska księżna. Z Nowego Jorku do Siedlisk*;

7 marca – *Brat Lew. Ksiądz Leon Kantorski we wspomnieniach*;

14 marca – premiera albumu *Stanisław Kazimierz Kossakowski. Kocham fotografię*;

19 marca – *Odwet. Polski chłopak przeciwko Sowiетom 1939–1946*;

27 marca – *Okrągły Stół. Wynegocjowany koniec PRL*;

31 marca – *Arcydzieła chorwackiego filmu fabularnego*;

5 kwietnia – *Złota. Legenda Haliny Konopackiej*;

16 kwietnia – *Fotografia analogowa wczoraj i dziś. Dyskusja wokół albumu Stanisław Kazimierz Kossakowski. Kocham fotografię*;

7 maja – *Narodziny systemu władzy. Polska 1943–1948*;

11 czerwca – *Stacja plac Dzierżyńskiego, czyli metro, którego Warszawa nie zobaczyła*;

25 czerwca – *Olga, córka Wilka*;

10 września – *Gomułka. Władzy nie oddamy*;

26 listopada – premiera *Zdzieraka warszawskiego* i występ Klubu Komediiowego;
30 listopada – *Warszawa zapamiętana. W okupowanej stolicy* – spotkanie z Magdą Szymańską oraz Ryszardem Mączewskim w ramach Targów Książki Historycznej;
1 grudnia – *Historyjki o tym, jak Polacy wybrali wolność* – spotkanie z dr Anną Ziarkowską w ramach Targów Książki Historycznej;
14 grudnia – *Tadeusz Rolke. Fotografie warszawskie* – spotkanie z Tadeuszem Rolkiem w ramach świątecznego kiermaszu DSH;
15 grudnia – *Polskie bieguny* – spotkanie z Mirkiem Wiśniewskim w ramach świątecznego kiermaszu DSH.

KSIEGARNIA XX WIEKU I SPOTKANIA Z KSIĄŻKĄ

W **Księgarni XX wieku** oferujemy szeroki wybór publikacji dotyczących historii Warszawy, Polski i Europy Wschodniej. W stałej ofercie mamy **blisko 3 tys. tytułów**, wśród nich książki historyczne, albumy, wspomnienia, biografie, reportaże, przewodniki, a także pocztówki, filmy dokumentalne, reprinty map historycznych oraz płyty z przedwojenną muzyką. Księgarnia specjalizuje się w ofercie warsavianów, ma też duży wybór publikacji związanych z dawnymi Kresami Wschodnimi Rzeczypospolitej.

Księgarnia XX wieku oferuje publikacje oficyn historycznych i popularnonaukowych (m.in. Wydawnictwa Naukowego PWN, Ośrodka KARTA, IPN, Bellony, W.A.B., wydawnictwa Czarne, Wysoki Zamek, BOSZ, Zysk, Trio, wydawnictwa Muzeum Powstania Warszawskiego, Muzeum Historii Polski, Instytutu Historii PAN i Muzeum Warszawy) oraz niszowych wydawnictw, których publikacje są niedostępne w innych warszawskich księgarniach.

Z publikacji wydanych przez DSH największym zainteresowaniem cieszyły się: *Tadeusz Rolke. Fotografie warszawskie*; *Zdzierak warszawski 2020*; *Księga Stulecia Niepodległości*; *Warszawa zapamiętana. Dwudziestolecie międzywojenne*; *Stanisław Kazimierz Kossakowski. Kocham fotografię*. Wszystkie nasze publikacje można kupić też w księgarni internetowej.

WARSZAWSKA INICJATYWA KRESOWA

Podstawowym zadaniem powołanego w styczniu 2009 roku programu DSH pod nazwą Warszawska Inicjatywa Kresowa (WIK) jest upowszechnianie wiedzy o historii i wielokulturowym dziedzictwie ziem wschodnich I i II Rzeczypospolitej. Od samego początku koordynatorem programu jest Tomasz Kuba Kozłowski – znawca i popularyzator dziedzictwa Kresów, twórca jednej z największych i najbardziej reprezentatywnych prywatnych kolekcji poświęconych tej tematyce.

Dzięki wieloletniej popularyzacji historii Kresów oraz wypracowanej w ramach programu WIK autorskiej prezentacji multimedialnej, bogato ilustrowanej unikatową ikonografią z epoki, DSH jest partnerem instytucjonalnym lub współorganizatorem wielu inicjatyw i wydarzeń kresowych. Są to m.in. XIV Międzynarodowe Seminarium Natura – Kultura w Bolestraszycach, Kresowa Noc Muzeów w Gdańsku czy Festiwal Dziedzictwa Kresów. DSH współpracuje również z instytucjami zajmującymi się dziedzictwem historyczno-kulturowym ziem wschodnich dawnej Rzeczypospolitej (z Narodowym Instytutem Polskiego Dziedzictwa Kulturowego

za Granicą POLONIKA, Muzeum Ziemi Wschodnich Dawnej Rzeczypospolitej w Lublinie, Muzeum Dziedzictwa Kresów Dawnej Rzeczypospolitej w Rzeszowie).

CYKL OPOWIEŚCI Z KRESÓW W DSH

Opowieści z Kresów – cykl spotkań autorskich prowadzonych przez Tomasza Kubę Kozłowskiego trwający od czerwca 2007 roku. Bazą źródłową prezentacji multimedialnych jest gromadzona przez autora, licząca kilkadziesiąt tysięcy obiektów, kolekcja materiałów i pamiątek kresowych. Organizowane w ramach cyklu prezentacje odbywały się dwukrotnie w ciągu tego samego dnia – o godz. 12:00 i 18:00.

16 stycznia: *Na straży Pokucia. Śniatyn nad Prutem*

Opowieść o wielonarodowym Śniatynie – mniej znanym i rzadziej wspomnianym nadgranicznym mieście nad Prutem o długiej i burzliwej historii.

20 lutego: *Kresowa Wieliczka, dzwony Felczyńskich i piwo eksportowe. Opowieść o Kałuszu*

Prezentacja poświęcona historii Kałusza, miasta powiatowego w dawnym województwie stanisławowskim, najważniejszego ośrodka wydobywania soli na Kresach.

20 marca: *Od Moniuszki do Niemena. Poczet kompozytorów z Kresów*

Prezentacja przygotowana z okazji 200. rocznicy urodzin Stanisława Moniuszki, 80. rocznicy urodzin Czesława Niemena, a także w związku ze śmiercią Leopolda Kleinmana-Kozłowskiego nazywanego ostatnim klezmerem Galicji.

17 kwietnia: *Ślady dawnej chwały. Opowieść o Podhajcach*

Opowieść o historii Podhajec leżących nad Koropcem na Podolu, a także o polskich, żydowskich i ukraińskich mieszkańcach miasta oraz pozostałych pamiątkach wielkiej przeszłości.

15 maja: *Między Jasiołdą i Hrywdą. Wędrówka po powiecie kosowskim*

Wędrówka śladami Sapiehów, Pusłowskich, Kościuszków, Szymańczyka i Iwańca do Różany, Kosowa i Mereczowszczyzny – miejscowości położonych w dawnym województwie poleskim.

19 czerwca: *Kresowe Chrystusy. Od Antokola do Zarwanicy*

Prezentacja poświęcona słynnym wizerunkom Chrystusa otaczanym kultem i czcią na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej.

17 lipca: *Kurort nad Bałtykiem. W Połędze u Tyszkiewiczów*

Opowieść o modnym w końcu XIX i na początku XX wieku kurorcie urządzonej przez rodzinę Tyszkiewiczów w Połędze.

21 sierpnia: *Nieprzebrane skarby miasta Lwowa*

Na przełomie XIX i XX wieku zgromadzono w lwowskich muzeach, archiwach, galeriach i zbiorach prywatnych dzieła sztuki. Losy tych zbiorów były tematem kolejnego spotkania.

18 września: *Wehrmacht i Luftwaffe na Kresach we wrześniu 1939 roku*

Tomasz Kuba Kozłowski opowiedział o niemieckiej agresji na Polskę oraz o działaniach zbrojnych Wehrmachtu i Luftwaffe na ziemiach wschodnich II Rzeczypospolitej.

16 października: *Ku nowoczesności. Kresy niepodległe 1919–1939*

Prezentacja poświęcona wystawie *Ku nowoczesności. Kresy niepodległe 1919–1939*.

20 listopada: *Czar kresowych tkanin. Od Leszczkowa i Glinian do Buczacza*

Opowieść o wytwórniach i manufakturach tkackich Kresów Południowo-Wschodnich.

18 grudnia: *Od Niny Andrycz do Lee Strasberga. Aktorki i aktorzy z Kresów rodem*

Prezentacja poświęcona plejadzie wybitnych aktorek i aktorów urodzonych na Kresach.

CYKL KRESY NIEPODLEGŁE 1919–1939 W DSH

W 2019 roku obchodziliśmy istotne dla dziedzictwa ziem wschodnich rocznice: 450-lecie Unii Lubelskiej, 100-lecie niepodległości Kresów, 80-lecie niemieckiej i sowieckiej agresji na Polskę oraz utraty suwerenności, 75. rocznicę apogeum zbrodni ludobójstwa na Wołyniu. Stąd idea zorganizowania cyklu wydarzeń dedykowanych najważniejszym dokonaniom gospodarczym i cywilizacyjnym związanym z odbudową i modernizacją ziem wschodnich II RP.

9 stycznia: *Kresy w budowie. Odbudowa zniszczeń wojennych i najciekawsze budowle lat 20. na ziemiach wschodnich*

Tematem pierwszego spotkania były wyzwania, przed którymi stanęły zniszczone wojnami Kresy, a także wybrane inwestycje i budowle powstałe w latach 20.

27 lutego: *Radio na Kresach. Od wileńskiej kukułki do lwowskiej Wesotej fali*

Prezentacja na temat rozwoju radiofonii na Kresach, legendarnych rozgłośni w Wilnie i we Lwowie oraz znanych i zapomnianych ludziach je tworzących.

5 marca: *Imperium Baczewskiego*

Opowieść o jednej z najstynniejszych lwowskich wytwórni alkoholu – firmie J.A. Baczewski.

3 kwietnia: *Polmin. Największa polska rafineria*

Prezentacja poświęcona chlubie polskiego przemysłu naftowego lat 20. i 30. – Państwowej Fabryce Olejów Mineralnych w Drohobyczu.

8 maja: *Jedyna taka szkoła. Fenomen Liceum Krzemienieckiego*

Opowieść o rozwiązaniach organizacyjnych, finansowych i programowych, dzięki którym na Wołyniu powstał nowatorski i jedyny tego typu ośrodek edukacji i wychowania w II RP.

26 czerwca: *Nie tylko Grand Prix Lwowa! Wyścigi i rajdy samochodowe na Kresach*

Opowieść o początkach automobilizmu na Kresach i jego rozwoju w latach 20. i 30, a także o jedynych wyścigach klasy Grand Prix rozgrywanych w II RP we Lwowie w latach 1930–1933.

3 lipca: *Janowej Doliny rozkwit i zagłada*

Opowieść o jednym z najciekawszych przedsięwzięć przemysłowo-gospodarczych na Wołyniu, jakim były Państwowe Kamieniołomy w Janowej Dolinie, eksploatujące złoża bazaltu.

7 sierpnia: *Bastion Polesie – kresowa „Linia Maginota”*

Tematem spotkania było największe przedsięwzięcie budowlano-obronne podjęte na Kresach w latach 30. – w jego ramach na Polesiu powstało ponad dwieście schronów bojowych!

11 września: *Fenomen Targów Wschodnich we Lwowie*

Targi Wschodnie organizowano co roku we Lwowie w latach 1921–1939. Była to wystawa przemysłu polskiego i zagranicznego, która miała ożywić handel i współpracę gospodarczą z krajami wschodnimi.

9 października: *Alma Mater Vilnensis*

Uniwersytet Wileński założono w 1579 roku, dzięki wsparciu króla Stefana Batorego. Spotkanie dotyczyło działalności Uniwersytetu w dwudziestolecu międzywojennym.

7 listopada: *Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie w latach 1919–1939*

Spotkanie w ramach obchodów 100-lecia reaktywowania uczelni.

4 grudnia: *X Muza na Kresach*

Spotkanie poświęcone kinematografii na ziemiach wschodnich II Rzeczypospolitej oraz filmom fabularnym i dokumentalnym kręconym na Kresach w latach 20. i 30.

INNE SPOTKANIA POŚWIĘCONE DZIEDZICTWU KRESÓW W DSH

Równolegle ze stałymi cyklami organizowane były inne spotkania dotyczące szeroko rozumianego dziedzictwa historycznego i kulturowego Kresów oraz pokazy filmowe pod hasłem *Kino Kresowe*. W wydarzeniach brali udział przedstawiciele instytucji państwowych, naukowcy, autorzy książek, eksperci i zaproszeni goście.

12 marca: *Jędrzej Moraczewski. Wspomnienia*

Promocja pierwszego tomu wspomnień Jędrzeja Moraczewskiego z lat 1870–1896, który opisuje galicyjską codzienność, funkcjonowanie instytucji, urzędów i partii politycznych w Galicji, a także środowisko XIX-wiecznego Lwowa. Goście: dr Ilona Florczak (redaktorka tomu, Uniwersytet Łódzki), prof. Rafał Chwedoruk (Uniwersytet Warszawski). Prowadzenie: dr Mikołaj Mirowski (Muzeum Historii Polski). Współorganizator: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

25 kwietnia: *Polskie zamki i rezydencje na Ukrainie*

Spotkanie z Dmytrem Antoniukiem, dziennikarzem, historykiem, przewodnikiem i redaktorem w piśmie „Kyiv Weekly”, na temat jego książki poświęconej ponad 400 zamkom i rezydencjom polskim na Ukrainie. Współorganizator: Fundacja Pomoc Polakom na Wschodzie.

14 czerwca: *Polacy w Lipawie – historia znana, nieznana, zapomniana*

Spotkanie z Markiem Głuszką, autorem książki poświęconej Polakom związanych z Lipawą – miastem portowym na kurlandzkim wybrzeżu Morza Bałtyckiego. Współorganizator: Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA.

10 lipca: KINO KRESOWE – *Jeżeli zapomnę o Nich...*

W przeddzień Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Ludobójstwa dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach II RP pokazaliśmy film dokumentalny poświęcony zbrodni ludobójstwa na Wołyniu w reżyserii Adama Sikorskiego.

24 lipca: *Rafajłowa. Huculska wieś w Karpatach Wschodnich*

Spotkanie poświęcone książce o huculskiej wsi leżącej dziś na terenie Ukrainy, która w szczególny sposób wpisała się w historię Polski. Gościem był autor albumu dr Jan Skłodowski. Współorganizator: Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA, Wydawnictwo Ruthenus.

14 sierpnia: KINO KRESOWE – *Draża Czetnik. Legenda Kresów*

Z okazji 75. rocznicy Akcji „Burza” na Kresach pokazaliśmy film w reżyserii Jerzego Oleszkowicza poświęcony legendarnej postaci partyzantki na ziemi lwowskiej – Draganowi Sotirovićowi.

9 września: *Miłość silniejsza niż wojna*

Kristyna Kwacz ze Stanów Zjednoczonych, uczestniczka Konferencji „Pamięć Pokoleń” organizowanej przez Fundację Kresy Syberia, opowiedziała rodzinną historię o małżeństwie, które wybuch wojny rozdzielił na 20 lat.

14 i 15 września: *Konferencja Pamięć Pokoleń*

Tematem przewodnim tegorocznej konferencji były 100. rocznica odzyskania i 80. rocznica utraty Kresów Wschodnich II Rzeczypospolitej. Od kilku lat Fundacja Kresy-Syberia organizuje coroczne konferencje i zjazdy „Pamięć Pokoleń”, podczas których spotykają się żyjący świadkowie represji sowieckich oraz potomkowie Kresowian i Sybiraków z całego świata. Dom Spotkań z Historią był współorganizatorem konferencji.

17 września: KINO KRESOWE – pokazy filmów o obronie Grodna

W 80. rocznicę sowieckiej agresji na Polskę odbyły się pokazy dwóch filmów *Msza za miasto Grodno*, reż. Zbigniew Kowalewski (1995, 30 min) oraz *Liczył się tylko honor*, reż. Eugeniusz Szpakowski (2009, 52 min).

23 października: KINO KRESOWE – *Obserwatorium*

Pokaz filmu dokumentalnego o obserwatorium astronomicznym na Popie Iwanie w Czarnohorze, zbudowanym w 1938 roku. Po seansie odbyło się spotkanie z reżyserem filmu Wiesławem Romanowskim.

26 października: 7. Festiwal Filmowy EMIGRA

Pokaz filmu *Izrael zaczął się w Polsce*, reż. Jan Grzyb (2018, 56 min) o współpracy władz II Rzeczypospolitej z ruchem syjonistycznym.

26 października: 7. Festiwal Filmowy EMIGRA

Pokaz dokumentu *Żołnierze niechciani – Błękitna Armia*, reż. Piotr Latałło (2019, 30 min) o żołnierzach ochotnikach „Błękitnej Armii” stworzonej we Francji i dowodzonej przez generała Józefa Hallera.

27 października: 7. Festiwal Filmowy EMIGRA

Pokaz kontrowersyjnego filmu fabularnego *Strajk* w reżyserii Volkera Schlöndorffa, którego inspiracją były postać i historia Anny Walentynowicz.

15 listopada: *Bez emocji. Polsko-litewski dialog o roku 1938*

Spotkanie na temat okoliczności nawiązania stosunków dyplomatycznych przez dwa państwa, które w 1918 roku odzyskały niepodległość. Goście: Simonas Jazavita (Uniwersytet Witolda Wielkiego w Kownie), Dominik Wilczewski (Uniwersytet w Białymstoku), prof. Marek Kornat (Instytut Historii PAN), dr Andrzej Pukszo (Uniwersytet Witolda Wielkiego w Kownie).

23 listopada: *Litwo, Ojczyzno moja... – XXX-lecie kwartalnika „Znad Wilii”*

Konferencja z okazji XXX-lecia czasopisma. W wydarzeniu udział wzięli badacze i eksperci problematyki wschodniej, autorzy kwartalnika, politycy i artyści.

24 listopada: *XXVII Dni Lwowa w Warszawie*

Dwa spotkania dotyczące historii Lwowa w ramach obchodów XXVII Dni Lwowa w Warszawie.

27 listopada: *Zapomniane Ateny i Oksfordy dawnej Rzeczypospolitej*

Spotkanie na temat historii ważnych miejsc dla polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą: Kroży na Żmudzi, Krzemieńca na Wołyniu i Podolińca na Spiszu. Gość: Jan Skłodkowski – fotografik, podróżnik i badacz Kresów, autor książki *Zapomniane uczelnie Rzeczypospolitej*.

SPOTKANIA W DSH POŚWIĘCONE HISTORII HARCERSTWA

W ramach trwającej od 2009 roku współpracy DSH ze środowiskami harcerskimi co roku organizowane są spotkania poświęcone dziejom ruchu harcerskiego na ziemiach polskich, w tym w szczególności na Kresach.

5 lutego: *Harcerstwo to skauting + niepodległość!*

Promocja monografii *Polskie związki skautowe i harcerskie 1909–1922. Zarys organizacyjny* autorstwa prof. dr. hab. Grzegorza Nowika, historyka, harcmistrza, przewodniczącego Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej.

19 lutego: *Z krzyżem harcerskim w bój 1914–1921!*

Prezentacja hm. Tomasza Sikorskiego, kolekcjonera i historyka ruchu harcerskiego, poświęcona udziałowi skautów i harcerzy w wojnach i powstaniach w latach 1914–1921. Współorganizator: Oficyna Pamiątki Przeszłości.

22 maja: *Korespondencja Andrzeja Małkowskiego 1911–1919*

Spotkanie z hm. Markiem Popielem z Tarnowa, który zebrał i opracował całą spuściznę epistolograficzną twórcy ruchu harcerskiego – Andrzeja Małkowskiego. Współorganizatorzy: redakcja harcerskiego kwartalnika historycznego „Skaut”, Stowarzyszenie – Muzeum Harcerskie im. Olgi i Andrzeja Małkowskich w Zakopanem.

WSPÓŁPRACA WIK ZE STOŁECZNYMI INSTYTUCJAMI KULTURY

Od 2009 roku DSH współpracuje ze stołecznymi instytucjami zainteresowanymi popularyzacją dziedzictwa historyczno-kulturowego Kresów. W ramach współpracy z Centrum Promocji Kultury na Pradze kontynuowany był stały, comiesięczny cykl prezentacji w Klubie Kultury Seniora na Goławiu. Ponadto Koordynator WIK był zapraszany do innych warszawskich instytucji, w których organizowano spotkania dotyczące historii Kresów.

WYDARZENIA ORGANIZOWANE PRZEZ WIK POZA WARSZAWĄ

Systematycznie rosnące zainteresowanie dziedzictwem kulturowym i historycznym ziem wschodnich I i II Rzeczypospolitej zaowocowały licznymi spotkaniami w placówkach kulturalnych i oświatowych w kraju i za granicą. Wyrazem uznania dla przygotowanych w ramach programu WIK prezentacji i popularyzatorskiej misji DSH były m.in. zaproszenie koordynatora WIK przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych z cyklem prezentacji na Ukrainę oraz przez Zakład Narodowy im. Ossolińskich do udziału w Spotkaniach Ossolińskich, a także zaproszenie przez organizatorów XXVI Festiwalu Maj nad Wilią z prezentacją do Wilna w 100-lecie reaktywowania Uniwersytetu Wileńskiego. Ponadto przez cały rok koordynator WIK prowadził zajęcia dla młodzieży szkół podstawowych, średnich i studentów, a także uczestniczył w konferencjach, sesjach naukowych i debatach oraz innych wydarzeniach organizowanych m.in. w Warszawie, Wilnie i Rzeszowie.

DWUTYGODNIK

1 kwietnia 2019 roku Dom Spotkań z Historią został nowym wydawcą czasopisma internetowego „Dwutygodnik”. Magazyn od 2009 roku komentuje na bieżąco zjawiska literackie, teatralne, artystyczne, muzyczne, filmowe i medialne. W tym czasie stał się jednym z najbardziej opiniotwórczych mediów w debacie o kulturze współczesnej, miejscem ścierania się stanowisk i wypracowywania sposobów mówienia o najnowszych fenomenach artystycznych i obyczajowych. Współpraca z Domem Spotkań z Historią stała się okazją do stworzenia nowych cykli. Pierwszy z nich to *Artystka w archiwum*, w którym skupiamy się na tworzeniu tekstów o artystach działających na bazie materiałów archiwalnych lub twórcach, którzy wplatają archiwa w swoje dzieła, korzystając z zasobów instytucji dokumentujących historię czy ze źródeł historii mówionej. Drugi to uruchomiony w czerwcu wraz z Aleksandrą Boćkowską cykl *Zaplecze Kultury*, w którym rozmawiamy z pracownikami i pracownicami instytucji kultury, którzy od lat wykonują mniej widoczną pracę przy spektaklach, publikacjach i wystawach. W listopadzie powołaliśmy dział ZIEMIA, w którym publikujemy artykuły, rozmowy i eseje związane z katastrofą klimatyczną, przyrodopisarstwem, naturą i jej powiązaniu ze sztuką.

Ponadto w tym roku przygotowaliśmy trzy numery tematyczne. Pierwszy z nich to „Słowa” poświęcony współczesnemu językowi i zjawiskom, które go zmieniają. W kolejnym – „Kultura zwierząt” – mierzyliśmy się z pytaniami o to, jaka kultura jest tworzona dla pozaludzkiego odbiorcy, czy artyści i artystki poszukują w sztuce nowych języków, jaka jest przyszłość kina i teatru dla zwierząt oraz odkrywaliśmy, jaka jest kultura samych zwierząt. „Brak dyscypliny” to ostatni z numerów tematycznych, w którym autorzy i autorki zastanawiali się, czy przyjęty podział na dziedziny sztuki ma jeszcze sens, skoro film to często performans, a teatr wpisuje się w te same ramy co prezentacje sztuk wizualnych w galeriach, i w jaki sposób (oraz czy) od tych podziałów uciekać.

Działy magazynu: literatura, teatr, film, sztuka, muzyka, media, obyczaje, felietony.
Skład redakcji: Zofia Król – redaktorka naczelna, Paweł Soszyński – zastępca redaktorki naczelnej, redaktor działu teatr, Maciej Jakubowiak – redaktor działu literatura, Paulina Wrocławska – redaktorka działu sztuka, Jakub Socha – redaktor działu film, Agnieszka Słodownik – redaktorka działu media, Piotr Kowalczyk – redaktor działu muzyka, Anna Pajęcka – sekretarzynie redakcji.

WYDARZENIA W RAMACH 10. URODZIN „DWUTYGODNIKA” – 27 kwietnia 2019 roku

Czego mogą chcieć warszawskie pomniki? Spacer pomnikowy na plac Piłsudskiego i z powrotem – prowadzenie Łukasz Zaremba.

Globalne zainteresowanie pomnikami w XXI wieku – epoce rzekomo bezcielesnych obrazów swobodnie krążących w formie cyfrowej – musi wydawać się zaskakujące. Tradycyjne i jakoby przestarzałe medium pomnika zyskuje nowe znaczenia właśnie dzięki swojemu ciężarowi, materialności i widoczności w miejskim krajobrazie. Podczas spaceru umiejscowiliśmy warszawskie spory o pomniki w kontekście globalnym, przy okazji pytając o to, co wiemy, a właściwie czego nie wiemy o monumentalnym krajobrazie stolicy.

Oprowadzanie po wystawie *Tadeusz Rolke. Fotografie warszawskie* w Domu Spotkań z Historią – prowadzenie Karolina Plinta.

Tadeusz Rolke to fotograf, który całe swoje życie szukał Beatrycze. Patrząc na jego fotografie, możemy być pewni, że każdą z portretowanych kobiet kochał szczerze, choć oczywiście miłość ta przybierała różne formy. Co jednak myśli i widzi ona sama? Co by powiedziała, gdyby mogła przemówić z fotografii? Zastanawialiśmy się nad historią patrzenia w sztuce, a także sposobach (auto)portretowania w fotografii kobiecej.

Debata Szkada miejsca! – prowadzenie: Filip Springer, goście: Joanna Rzepka-Dziedzic (Galeria Szara), Krzysztof Blinkiewicz (Czerwony Atrament), Marcin Polak (Miej Miejsce).

Było i nie ma. Albo jest, ale czy nadal będzie? Byt przestrzeni kultury jest właściwie cały czas zagrożony. Znikają biblioteki, centra kultury, czasopisma, klubokawiarnie, festiwale, małe kina i teatry. Bo komuś brakuje już sił, skończyło się finansowanie, a może ustała potrzeba. Tym zniknięciom czasem towarzyszy wrzawa, bo przecież szkoda miejsca. Piszemy apele, organizujemy się, klikamy. Ale potem zwykle wszystko cichnie. Jak wygląda świat po kolejnym zniknięciu? I czy daje ono początek czemuś nowemu?